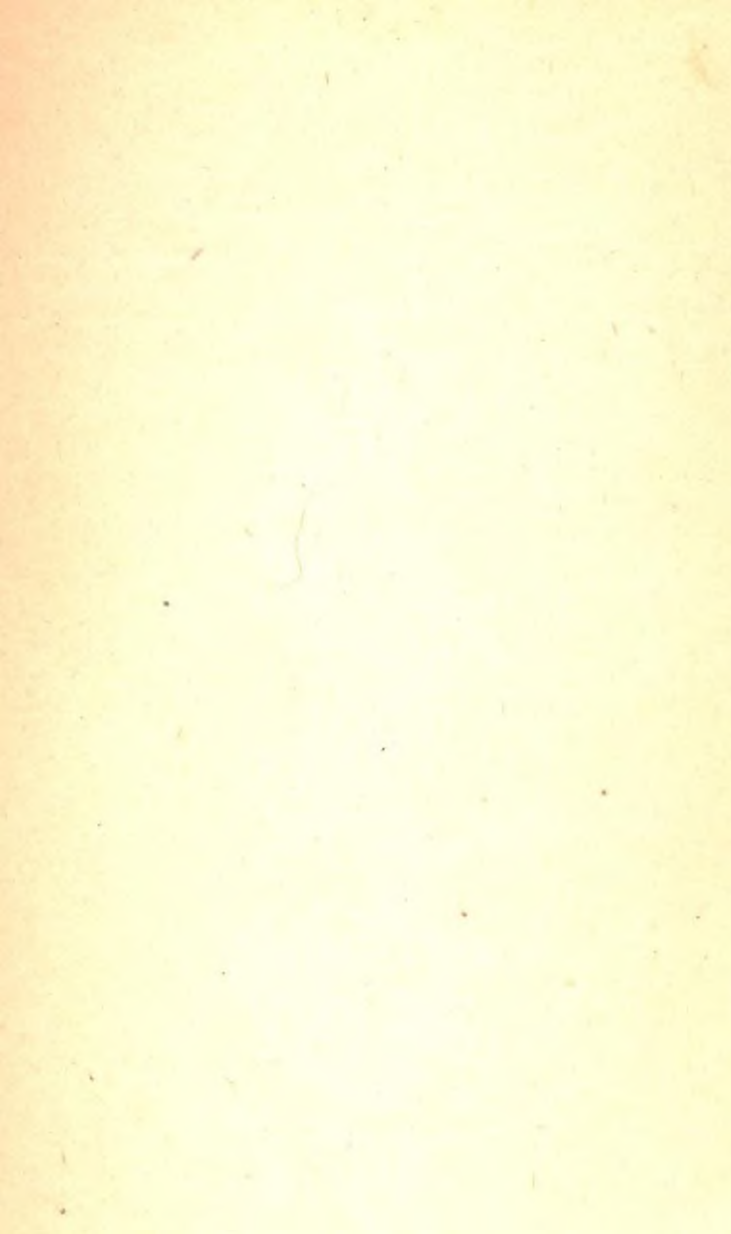

GUSTAF JOHANSSON

MUISTEMIA
ANTERO WILHELM
INGMANIN
ELÄMÄSTÄ

SUOMEN LÄHETYSSEURA, HELSINKI

MUISTEMIA
ANTERO WILHELM INGMANIN
ELÄMÄSTÄ

HELSINKI 1927.
O.Y. GUTENBERG A.B.
KIRJAPAINO

MUISTELMIA
ANTERO WILHELM
INGMANIN
ELÄMÄSTÄ

Kirjoittanut
GUSTAF JOHANSSON
Arkkipiispa

SUOMEN LÄHETYSSEURA, HELSINKI

A. W. Ingman.

ESIPUHE.

Jumala johtaa armossa yksityisen ihmisen elämänvaihteita, ja niin Hän valvoo myöskin kansojen kohtaloita. Kun uusia tehtäviä astuu historiallisessa kehityksessä niiden eteen, luo Hän lahjakkaita henkilöitä, jotka ovat johtamassa kansaa uusille urille. Niin syntyi meidänkin maassamme viime vuosisadan alkupuolella useita eteviä henkilöitä, jotka siunauksella vaikuttivat eri aloilla. Ingmankin oli näitä eturivin miehiä uskonnollisella alalla.

Kun on jumaluusoppineen elämäkerta edessämme, on meidän muistettava vanhaa, hyvin perusteltua sananlaskua: „Sydän tekee jumaluusoppineen“ (Pectus facit theologum). Uskonto on sydämen asia. Jumalan silmät katsovat uskoa. Jumalan valtakunnan siemen on kylvettävä sydämeen. Sen tahtoo nykyaika unhottaa. Ajatusihminen pyrkii kaikkialla etualalle. Teologiankin alalla kohtaamme harvoin nykyaikana sydämen ihmisiä. Sydän on ihmishengen keskusvoima, ja uskonto kysyy ehdottomasti koko ihmishengen toimintaa. Raamattu puhuukin sydämen kieltä. Ajatusihmiselle, jo-

ka ennen kaikkea kysyy ulkopuolista yhteyttä, tuntuu sen esitys hajanaiselta. Siinä on kyllä yhteyttä, mutta tämä yhteys on asiallinen. Perussyys siihen onnettomaan tilanteeseen, mihin nykyajan teologia on joutunut, on siinä, että jumaluusopin alalla tavallisesti toimii ajatusihminen, joka ei ole omantunnon hallittava, ja tämä ei voi käsittää Jumalan valtakunnan totuuksia. Ingman oli sydämen ihminen, eheä luonne, joka kokonaan antautui totuuden palvelukseen.

Sydämeen kuuluu omatunto, joka on ihmishengen perusvoima ja sitoo ihmistä ylimaailmaan, ja ajatus ja tahto, jotka toimivat ulospäin ja joiden tulee olla omantunnon hallittavina. Ihmisen tulee ajatuksellaan tarkata, mitä Jumala omassatunnossa puhuu, ja hän on velvollinen noudattamaan omantunnon vaatimuksia. Omantunnon, ajatuksen ja tahdon yhdistyneiden toimien kautta syntyy sydämen työ. Uuden ajan sivistystyön suurin erehdys on, että se on syrjäyttänyt omantunnon. Kasvi kehittyy sääntönsä mukaan, eläin noudattaa vaiston vaikutteita, mutta ihminen, jolla on ylimaailmallinen sääntö sydämessään, noudattaa tavallisesti valalla olevia tapoja ja mielipiteitä eikä ota huomionsa omantunnon tointa. Sentähden on nykyajan kulttuuri vararikon partaalla. Muodollinen kehitys menee eteenpäin, mutta olennollinen, siveel-

linen ja uskonnollinen luisuu alaspäin. Syvästi valitettavaa on, että teologitkin ylipäänsä ovat syrjäyttäneet omantunnon, vaikka ei kukaan voi olla oikea teologi, ellei hän ole omalletunnolle kuuliainen. Kristinuskko kysyy olennollista tietoa ja tämmöistä ei synny ilman omantunnon todistusta.

Kun nykyinen tilanne on tämmöinen, on oikean teologin asema vaikea. Ingman ei voinut tyytyä nykyisen teologian perusteisiin, ja sentähden tunsin hän itsensä niin yksinäiseksi. Hän rakasti kyllä paljon ja hänellä oli paljon ystäviä, mutta kuitenkin ymmärsi häntä harva, sillä olentonsa sisimmässä oleskeli hän taivaan valtakunnan ylimaailmassa piirissä.

Isänmaan ystävä ajattelee toimessaan kansansa tulevaa onnea. Hän toimii sitä varten, että paljon hänen kansalaisiaan kokoontuisi siihen uuteen, kirkastettuun ihmiskuntaan, joka iäisyyden valossa vaeltaa Jumalan kasvojen edessä. Kansojen uskonnollinen kasvatus ja hoito on sentähden erittäin tärkeä. Iäisyys on istutettu ihmisen olentoon, eikä hän löydä tyydytystä muualla kuin Jumalassa. Tätä iäisyysihmistä on kyllä olemassa jokaisessa, kun hän on Jumalan kuvaksi luotu, mutta harvassa se pääsee kehittymään. Tämä sisällinen ihminen tarvitsee hoitoa elpyäkseen, ja Ingmanille oli tämä iäisyysihminen ylen kallis. Sentähden ei tavanmu-

kainen uskonnollinen mieliala häntä tyydyttänyt, sillä hän ikävöi elävää Jumalaa.

Olen kiitollinen kaikille niille, jotka ovat tietoja Ingmanista minulle antaneet. Ensi kädessä kiitän hänen tyttäriään, neitejä Junia, Lina ja Aina Ingmania, sekä professori Arthur Hjeltiä, joka on hyväntahtoisesti jättänyt Ingmanin kirjeitä käytettäväkseni. Suokoon Jumala siunauksensa tälle elämäkerralle!

Turussa 15 p:nä joulukuuta 1926.

Gustaf Johansson.

INGMANIN LAPSUUDEN JA NUORUUDEN AIKA (1819—1838).

Kristus sanoo: „Ei minun valtakuntani ole tästä maailmasta“ (Joh. 18:36). Ylimailman elämää ja valoa tahtoo kristinusko ihmiskunnalle antaa, eivätkä tämän maailman olomuodot sovellu kristinuskon vasituiseen olentoon, vaan se esiintyy täällä henkisenä elimistönä, joka tulevan maailmakauden tullessa saapi uuden, kirkastetun muodon. Kun uskonnolliset suunnat takertuvat tämän maailman olomuotoihin, häiriintyy niiden kehitys. Kristinusko on olennoltaan raitis. Kristus käskee opetuslapsiaan opettamaan kansoille kaikki, minkä Hän on käsenyt (Matt 28:20), ja Kristus on meidän korkein lakimme. Hän jätti meille esikuvan, jotta noudataisimme hänen askeleitaan (I Piet. 2:21).

Apostoli kirjoittaa epistolansa „hajalla asuville muukalaisille“, ja tällaisia ovat ylhäisen Jerusalemin lapset. Kun ihminen pyrkii Jumalan Hengen johdolla kristinuskon vasituiseen elämäpiiriin, joutuu hän jossakin määrässä muukalaiseksi. Sen tähden tuntevat Hengen miehet, jotka Jumalan kou-

lua todella käyvät, itsensä aina yksinäisiksi. Niin oli jo Bengelin laita, joka oli raitis, uskollinen Raamatun oppilas. Apostoli sanoo, että Kristus „antoi muutamamat apostoleiksi, toiset profeetoiksi, toiset evankelistoiksi, toiset paimeniksi ja opettajiksi, tehdäkseen pyhät kelvollisiksi palveluksen työhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen, kunnes me kaikki pääsemme yhteyteen uskossa ja Jumalan Pojan tuntemisessa, täyteen miehuuteen, Kristuksen täyteen täysi-ikäisyyden määrään“ (Ef. 4:11—13). Näin korkea on todella ihmisen määrä, ja jokainen tosi kristitty tavoittelee sitä, vaikka hän ei voi sitä tässä elämässä täydellisesti saavuttaa. Apostoli Paavali sanoo, että Jumala on määrännyt lapsensa „Poikansa kuvan kaltaisiksi, jotta Hän olisi esikoinen monien veljien joukossa“ (Room. 8:29). Ja niin korkea on apostolinkin määrä, että hän sanoo: „Ei niin, että jo olen sen saavuttanut tai että jo olen tullut täydelliseksi, vaan minä riennän sitä kohti saadakseni sen omakseni“ (Fil. 3:12). On virvoittavaa elämässä kohdata henkilöitä, jotka todella kilvoittelevat Jumalan asettaman ylhäisen määrän puolesta. Ja niiden esikuva on kansalle tarpeen. Näiden joukkoon kuuluu *Antero Wilhelm Ingman*.

Antero Ingman syntyi Lohtajalla heinäkuun 7 p:nä 1819. Hänen isänsä *Henrik Johan Ingman* oli kommissionimaanmittarina Vaasan läänissä ja

oli Uudeltamaalta Pohjan pitäjästä muuttanut Lohtajalle vuonna 1798. Hänen äitinsä oli komministeri Johan Gustaf Cajanuksen tytär *Brita Magdalena Cajanus*, joka kymmenen vuoden vanhana oli muuttanut Toholammilta Lohtajan emäkirkolle asumaan, ja meni siellä naimisiin Ingmanin kanssa vuonna 1798. He ostivat siellä kirkonkylästä Erkkilän vähäisen talon, jossa heille syntyi kahdeksan poikaa ja kaksi tytärtä, joista kolme kuoli varhain. Antero oli sisaruksista nuorin ja oli vain puolen vuoden vanha, kun isä kuoli parhaassa miehuuden iässä. Perhe joutui tämän kautta suureen köyhyyteen, mutta lapsuuden aika oli kuitenkin Anterolle onnellisin, sillä hänellä oli hyvä äiti ja hän oli kuuliaisen lapsi, joka jo varhain oli oppinut etsimään Jumalassa turvansa.

Lohtajalla ei luonto ylipäänsä ole erityisen kaunis, mutta Erkkilän läheisyydessä sijaitsee Kilpimäen hiekkakumpu, josta on suurenmoinen näköala aavalle merelle. Meri on koonnut paljon hiekkaa niemekkeen rannalle, ja myrsky on muodostanut hietakumpuja, jotka osaksi peittävät metsän. Näillä Vattajan kummuilla on erittäin kaunis kävelypaikka, ja Ingman kertoi usein niistä syvistä vaikutteista, joita hän lapsena siellä sai. Korkeita ihanteita syntyi nuorukaisen sydämessä, kun hän siellä vaelsi katsellen tähtitaivaan kirkkautta tai kuunnellen meren

valtavaa pauhinaa. Luonnon piiriin pyrki Ingman usein vanhempanakin, ja siellä hän hartain miehen luki Jumalan ilmestyksen suurta kirjaa.

Hän oli lahjakas ja hienorakenteinen luonne, herkkätuntoinen ja puhtaita ihanteita tavoittava, jonka tähden hän usein loukkaantui niihin synkkiin varjokohtiin, jotka elämässä astuivat hänen eteensä. Hänen ihanteellinen luonteensa aiheutti hänelle myöskin usein kärsimyksiä, kun muut eivät häntä ymmärtäneet; ja itseensä sulkeutuneena hän vetäytyi silloin taivaallisen Isänsä turviin. Tämän kautta hän varhain oppi Jumalan mielipidettä kysymään ja vapautumaan ihmisistä. Ja se olikin tärkeä kohta hänen luonteensa kehityksessä, että Jumalan ajatukset tulivat hänelle varhain ihmisten mielipiteitä kalliimmiksi. Ylimaailmallinen elämäpiiri oli hänelle jo lapsena elävä todellisuus, jossa hänen mielensä usein liikkui. Näin syntyi hänessä jo varhain muukalaisuuden tunto.

Sopu vallitsi Lohtajan kunnassa näihin aikoihin. Säätyhenkilöiden ja kansan välillä ei ollut mitään erimielisyyttä. Ingman kertoo hämäläisosakunnan albumissa „Kaikuja Hämeestä“ vuodelta 1872, kuinka Suomen kieltä käytettiin sivistyneidenkin kodeissa. Pappila näkyy olleen Lohtajallakin henkisen elämän keskus. Hän kertoo: „Joka paikassa maamme, taikka ainakin Pohjanmaalla näkyy pappila

entisinä aikoina olleen koko kirkkokunnan sivistys-
 pesä. Pappilan taatolta ja muorilta kysyttiin kaikessa
 neuvoa; he olivat ne vanhukset, joitten ympäri se-
 ikä vanhat että nuoret kokoontuivat kunakin lauan-
 tai-iltana. Aina rippikouluajastansa asti olivat he
 ikäänkuin perheentyneet pappilan huonekunnan
 kanssa; sentähden oli aina juuri kuin juhla heille
 saada pyhäpukimissaan lauantai-iltana taasen ko-
 koontua tähän pappila-kotihinsa, jossa olivat kerran
 sekä Jumalan sanaa kuulleet että suurta rakkautta
 havainneet itseänsä kohtaan, — siellä oli heidän
 hyvä olla, siellä papin pojat olivat heidän veljiänsä
 ja pappilan tyttäret heidän sisaruksiansa. Niin le-
 visi pappilasta yleinen kansallinen sivistys ympäri
 koko seurakunnan, sillä siellä puhuttiin vielä kan-
 san omaa kieltä, siellä kuohui vielä kansan oma sy-
 dänveri — yksi kieli, yksi mieli oli suomalaisella
 papilla ja hänen suomalaisella sanankuulijallaan.“
 „Aina oli meillä orvoilla poikasilla isä-vainajamme
 talonpoikaisissa vanhoissa ystävissä uskolliset neu-
 vonantajat. He kohtelivat meitä aina kuin isät
 lapsiansa, tiedustelivat tarkasti, milloin meitä tapa-
 sivat, riennoistamme ja edistymisestämme koulussa,
 iloitsivat meidän lukumme menestyksestä ja muus-
 ta onnestamme“. „Arvaisin Suomen kansan tähän
 aikaan seisoneen, joskaan ei juuri korkeammalla
 tiedon partahalla, niin kuitenkin paremmalla sivey-

den kohdalla kuin nykyaikana. Sen sivistyksellä oli mielestäni vielä tähän aikaan sydämen emämaassa syvät juurensa, se oli siistimpi, arkatuntoisempi ja kainompi kuin nyt.“

Siihen aikaan vaikutti Saksan pietismi monin paikoin Suomessa syvempää uskonnollista elämää. *Johan Wegelius vanhempi*, joka tuli v. 1685 opettajaksi Ouluun, oli Spenerin oppilas ja oli kirjevaihdossa tämän kanssa. Hän toimi sitten pappina Pudasjärvellä, jossa hän joutui riitaan kappalaisen kanssa, joka syytti häntä harhaopista, minkä johdosta piispa ja tuomiokapituli tuomitsivat hänet virkaeroon, ja hänet määrättiin Lohtajan oppineen ja vakavan kirkkoherran, *Gustaf Cajanuksen*, luo opetettavaksi, mutta Wegelius lähti vaimonsa kanssa Tukholmaan ja teki kuninkaalle valituksen tuomiosta, joka myös kumottiin. Hän siirtyi nyt Paimioon kirkkoherraksi ja kuoli rovastina Tyrväällä v. 1725, arvossa pidettynä ja kunnioitettuna. Hänen poikansa, *Johan Wegelius nuorempi*, vaikutti isänsä hengessä elävämmän kristillisyyden aikaansaamiseksi. Arvostellessaan kansan silloista uskonnollista tilaa hän sanoo sitä huonoksi. Tietämättömyys oli niin suuri, ettei kansa voinut tehdä selkoa uskonopista, ja paheet kasvoivat, kun kansa arveli ulkonaisen jumalanpalveluksen riittävän eikä parannuksesta mitään välittänyt. Sentähden hän kir-

joitti saarnakirjan „Pyhä evangeliumilinen Valkeus taivaallisessa opissa ja pyhässä elämässä“, joka ilmestyi kaksiosaisena Tukholmassa vuosina 1747 ja 1749. Tämä etevä kirja on ollut suureksi siunaukseksi Suomen kansalle ja on ilmestynyt useana painoksena. Wegelius nuorempi oli kappalaisena Enontekiössä, armovuodensaarnaajana Tyrvällä isänsä kuoltua, opettajana Torniossa ja sittemmin kirkkoherrana Oulussa, jossa hän kuoli rovastina ja kouluntarkastajana vuonna 1764. Näiden etevien sananpalvelijain ja muiden samanmielisten harras vaikutus ei ollut hedelmää tuottamatta. Uskonnollisesta tilanteesta Lohtajalla näihin aikoihin ei meillä ole lähempiä tietoja, mutta siellä oli varmaankin niitä, jotka elävämpää kristillisyyttä tunsivat.

Ingman oli varhain selvillä tulevasta kutsumuksestaan. On hyvä ihmisen kehitykselle, jos hänellä jo lapsena on varma päämäärä edessään, jonka saavuttamiseen hän voi keskittää voimansa. Ingmanin äiti oli uskonnollismielinen, joka ohjasi lapsen mielialan Jumalaan, ja Anteron ensimmäinen opettaja *Johanna Grönlund*, joka Lohtajalla tähän aikaan piti pientenlastenkoulua, puhui lapsille paljon Jumalan valtakunnasta. Anteron sydämessä vaikutti varhain voimalla Jumalan kutsumus. Papiksi oli hän tuleva. Pienenä poikana jo hän satoi äidin esiliinan

kaulaansa, nousi pöydälle ja saarnasi tarmokkaasti talon asukkaille. Mitä hän aapiskirjasta ja katekismuksesta oli oppinut, sen julisti hän tovereilleen. Kivet ja kannot olivat hänen saarnatuolinsa, ja hartaalla mielellä tuli lasten kuunnella. Hän paheni kovasti, jos pilaa tehtiin. „Kristillisessä kalenterissa Suomen lapsille“ kirjoittaa opettajatar M. Eriksson vuonna 1888 Anteron kouluajasta: „Erittäin muistan, miten opettajan silmät loistivat, kun hän kertoi eräästä pienestä pojasta, joka myös oli ollut hänen oppilaansa ja josta tämä kertoo seuraavaa: „Antero oli hyvin omituinen lapsi. Ei häntä moni ymmärtänyt, mutta oikein hyvä poika hän oli. Hän oli tottelevainen, totinen ja ahkera poika. Kirkossa kävi hän mielellään, sillä lapsesta saakka oli Herran huone hänelle tuttu ja rakas. Antero oli niin vakaa ja vilpitön poika, etten ole toista senlaista lasta nähnyt“. Tämä sattuva kuvaus Anteron luonteesta on pääpiirteissään oikea seuraavinakin ikäkausina.

Syvä oli tiedonhalu Anterolla, mutta vaikeudet olivat suuret sen tyydyttämiseksi. Viisi veljestä, Gustaf, Karl, Abraham, Johan ja Aleksander, kävi jo koulua. Kaksi näistä, Abraham ja Johan, tuli sittemmin papiksi, ja Aleksander professoriksi. Nuorimpain lasten kouluuttaminen olisi käynyt äidille ylivoimaiseksi, elleivät Lohtajan isännät olisi kiitet-

tävällä avuliaisuudella olleet häntä auttamassa. Kun Antero pyrki kouluun, kehoitti äiti häntä lähtemään pitäjälle ruokavaroja keräämään, niinkuin köyhien koulupoikien siihen aikaan oli tapana tehdä. Hevonen valjastettiin heinähäkin eteen, ja Antero lähti perheen uskollisen palvelijattaren Briitan ja renki Matin kanssa pitäjälle. Kun Antero tuli taloon, jäi hän ujona seisomaan oven suuhun eikä sanonut mitään, mutta isäntä tiesi pojan asian ja meni aittaansa hakemaan hänelle ruokatarpeita. Antero antoi sitten nämä Lohtajan pitäjällä kootut ruokatavarat sille emännälle, jonka hoitoon hän koulukaupungissa tuli. Professoriksi tultuaan Ingman kävi sitten Lohtajalla kiittämässä avunantajiaan, joista muutamat silloin vielä elivät.

Antero lähetettiin ensin Kokkolaan, sitten Ouluun kouluun. Mutta vaikea oli hänelle kouluolo, kun opettajan suhde oppilaisiin oli siihen aikaan ylipäänsä tyly. „Täti Johanna“ oli rakkaudella kohdellut Anteroa, ja sentähden oli tämä lastenkoulu Anterolle sangen rakas. Mutta ankara kuri vallitsi tähän aikaan oppikouluissa. Luettava annettiin lapselle, mutta tämä ei saanut minkäänlaista ohjausta, ja rakkauden sanaa hän harvoin kuuli. Jollei hän luetta-vaansa osannut, sai hän sormilleen. Antero sai vielä onnettomuudekseen toverikseen luokalla pojan, joka oli laiska, ja opettaja Appelgren piti ankaraa kuria.

Anteron ujo ja hienotuntoinen luonto tympäytyi niin tästä kovasta kohtelusta, ettei hän, vaikka usein tiesikin, voinut pelosta vastausta antaa ja joutui sentähden saman kurin alaiseksi. Opettaja piti Anteroa typeränä, ja tämän kädet olivat tavallisesti ajatussissa siitä kurista, mikä alituisen tuli hänen osakseen. Sentähden tuli ensimmäinen aika oppikoulussa Anterolle hyvin vaikeaksi, niin että hän pyrki kauppakouluun. Luokan opettaja oli kuitenkin Anteron veli, joka kyllä tiesi, ettei Anterosta ollut kauppiaksi. Hän vei Anteron takaisin entiseen kouluun ja puhui hänen tilanteestaan entisen opettajan kanssa, joka sen johdosta rupesi kohtelemaan Anteroa paremmin, ja senjälkeen tämän koulunkäynti alkoi menestyä. Mutta köyhyys oli suuri. Hän kertoi myöhemmin, kuinka suuri hänen ilonsa oli, kun eräs Lohtajalainen toi hänelle sukat. Ja kun kengät hajosivat, täytyi hänen pysyä kotonaan, kunnes opettaja, saatuaan asiasta tiedon, toimitti hänelle saappaat. Vaikeuksia oli hänellä edelleenkin. Kun opettaja kerran sanoi hänelle: „Koska olet niin tyhmä, saat mennä alimmalle luokalle“, menikin Antero seuraavana päivänä alimmalle luokalle ja antoi opettajalle kättä kinnas kädessä. Kun opettaja kysyi, miksi hän tuli, vastasi Antero, että opettaja oli hänet lähettänyt.

Koulumatkat olivat vaikeat. Kerran hän pääsi

kulkemaan erään toverin mukana Ouluun, mutta hänen tuli tästä matkasta suorittaa toverilleen 50 kopeekkaa. Kun toveri vaati Anterolta tätä maksua, eikä tällä ollut, millä maksaa, antoi hän Anterolle selkäsaunan. Tätä kesti viikon päivät. Silloin Antero rohkaisi mielensä ja pyysi rehtorilta lainaksi 50 kopeekkaa. Kun tämä sai tiedon siitä, mihin tarkoitukseen Antero rahat tarvitsi, antoi hän tälle kokonaisen ruplan. Ingman kertoi usein, ettei hän koskaan ollut tuntenut itseänsä niin rikkaaksi kuin silloin, kun hänellä oli kokonainen rupla lakkarissa. Hyvin Ingman kuitenkin koulussa oppi, sillä hänellä oli tavattoman hyvä muisti. Latina oli pääaineena, ja latinan kieliopin hän luki niin tarkkaan, että vielä professorina sen osasi ulkoa. Hän ihmetteli, kuinka nuorempi polvi niin pian unhoitti, mitä oli lukenut. Kun häneltä myöhemmin kysyttiin eri tiedemiesten käsitystä Raamatun selitysoopin alalla, oli hämmästyttävää kuulla, kuinka laajat ja monipuoliset hänen tietonsa olivat. Kun hän oli jotakin kerran lukenut, pysyi se hänen muistissaan.

„Vuonna 1835“, kertoo Ingman, „minä muutin Oulun koulusta syvillä suomalaisilla tunteilla oppiaini kartuttamaan Turun lukiossa“ Suomalaisuuden asemasta näissä kaupungeissa hän kertoo: „Täälläkin (Oulussa) tulin tehneeksi samat koettelemukset suomalaisuuden oloissa kuin omassa syntymäpitäjässäni. Oulun koulussa oli, näet sen, koulupoikain

kesken suomenkieli puhekielenä, oli sentähden että näitten poikain kodeissa oli puhuttu suurimmaksi osaksi suomea. Löytyipä minun aikanani tässä koulussa itse pappeinkin poikia, esimerkiksi Kastrén vainajan kaksi veljeä, Aappo ja Iikka, jotka kouluun tullessansa eivät osanneet monta ruotsin sanaa. „Itse Turussakin, jonka asemansa puolesta täytyi olla ruotsalaisuuden pääpesä Suomessa, ilmaantui vielä minun aikanani paljon suomalaisuutta, varsinkin porvaristossa, jonka rikkahimmista edusmiehistä monet yhäti puhuivat suomen kieltä ja kävivät suomen kirkkoa“. Turussa ollessaan hän harjoitti innolla muitakin opintoja ja antoi kotiopetusta tukeakseen aineellista toimeentuloaan. Siellä oli lehtori Elfgren suomalaisuuden hartaana edustajana hänelle suureksi avuksi. Muidenkin suomalaisuuden harrastajien kanssa tuli hän siellä kosketukseen. Hän tuli ylioppilaaksi 22 p:nä kesäkuuta v. 1838, jolloin hän siirtyi Turusta Helsinkiin. Rahoja ei hänellä nytkään ollut matkaan, ja hän meni sentähden erään varakkaan kauppiaan luo, jolla oli tapana auttaa tarpeessa olevia. Tämä antoi tapansa mukaan ankaria toria ja kysyi, mitä takeita pyytäjällä oli lainan takaisin maksamiseen. Siihen Ingman vastasi, ettei hänellä ollut muita takeita kuin tulevaisuuden toiveet. Niin hän sai rahat ja pääsi Helsinkiin, jolloin uusi, tärkeä aika hänen kehityksensä alkoi.

INGMANIN YLIOPPILASAIKA (1838—1844), KANSALLINEN NOUSU, HERÄNNÄISYYS, YSTÄVÄT.

Suomen tultua eroitetuksi Ruotsista ja jouduttua Venäjän yhteyteen, syntyi vähitellen kansassa se luja vakaumus, että sen kansallinen itsenäisyys oli varjeltava ja kehitettävä, sillä kansa ei voinut sulautua yhteen Venäjän kansan kanssa, ja yhteys Ruotsin kanssa oli katkaistu. Väkeä oli se virtaus, joka rupesi kansallista tuntoa virittämään ja uutta omaperäistä sivistystä rakentamaan. Kansallisen herätyksen rinnalla kulki uskonnollinen herätys, joka tuki edellistä. Edellinen liikkui etupäässä sivistyneiden piirissä, jälkimäinen kansan, mutta paljon yhteyttä oli näiden kesken. Herännäisyys vaikutti niinkuin kansallinenkin liike yhdistävänä voimana eri kansanluokkiin. Useat liittyivät molempiin liikkeisiin. Näiden joukkoon kuului Antero Ingmankin.

Kansallishengen nousu vaikutti paljon Ingmanin kehitykseen, ja hän joutui sen kautta läheisempään kosketukseen useamman tämän liikkeen johtajan

kanssa. Turun yliopistossa oli jo *Henrik Gabriel Porthan*, joka oli syntynyt Viitasaarella v. 1739, voimakkaasti virittänyt suomalaisuuden henkeä, tehden tärkeää työtä suomalaisen kirjallisuuden alalla. Hänen oppilaitaan olivat m. m. Sim. W. Appelgren, Reinh. v. Becker, Krist. Ganander, Jaakko Judén, Pekka Ticklén, Gust. Renvall, Gust. ja Sakari Topelius ja Gust. Ad. Avellan, joka paljon auttoi Ingmania suomenkielen oppimisessa. Yleinen innostus syntyi näiden kautta suomenkielen kehittämiseen. Jos Suomen kansa tahtoi jotakin saada aikaan yleisellä sivistysalalla, olikin välttämättä tarpeen, että kansa itse pääsi perehtymään sivistystyön tuloksiin. Suomenkielen täytyi kohota sivistyskieleksi, ja tässä kohden suoritettiin tähän aikaan suuriarvoinen työ. Niin käänsi pastori Klas Kemell Tuomas Kempiläisen „Kristuksen seuraamisesta“ aitopuhtaalle, ytimekkäälle ja mehevälle suomenkielelle. Tämä käännös oli kielellisessä suhteessa etevä, ja se herätti suurta innostusta varsinkin Pohjanmaan papeissa. Saarnakielikin muuttui tämän innostuksen vaikutuksesta puhtaaksi suomenkieleksi.

Suuri runoilijamme J. L. Runeberg oli ollut kotiopettajana Saarijärvellä ja Ruovedellä ja oppinut tarkkaan tuntemaan Suomen kansan luonnetta. Ruotsinkielisellä runoudellaan hän on suuressa mää-

rin elähyttänyt Suomen kansan isänmaanrakkautta ja elvyttänyt suomalaisuuden henkeä. Nopea oli suomalaisuuden nousu tänä aikana ja Ingman oli kokonaan sen vaikutuksen alainen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura oli perustettu v. 1831 Helsingissä. Perustajien joukossa olivat m. m. M. Lindfors, E. Lönnrot, Er. Gabr. Melartin, Joh. Jakob Tengström, Gabr. Rein, Fredr. Wilh. Pipping, Joh. Ludv. Runeberg, Joh. Jak. Nordström, Karl Nikl. Keckman, Joh. Gabr. Linsén, Math. Akiander sekä Anteron veli Erik Aleksander Ingman. Tämä seura vaikutti syvästi suomalaisen kirjallisuuden kehitykseen ja se on todistuksena siitä, että suomalaisuuden asia oli siihen aikaan kaikkien sivistyneiden harrastuksen esineenä. Sitä, minkä arvon suomenkieli oli saanut, osoitti sekin, että Pohjalaisessa ja Savo-Karjalaisessa osakunnassa tänä aikana päätettiin, „ettei tästälähin yhdenkään pitäisi erota yliopistosta maamme virkamieheksi pääsemään, joka ei ole suomenkielen lehtorin edessä osoittanut oppiansa suomenkielen taidossa.“ Anteron veli E. A. Ingman oli kevätlukukautena v. 1832 kääntänyt suomeksi väitöskirjana kappaleen Homerin Iliadin I:stä rapsodias-
ta, ja kun sitä käsiteltiin, oli luentosali täpötäynnä tarkkaavia kuulijoita. Samoin oli asianlaita, kun Antero v. 1841 puolusti maisterinväitöskirjaansa: „Thucydidis de bello peloponeciaco octo prima ca-

pita fennice reddita“. Hän oli tähän väitöstilaisuuteen antanut kutsun kaikille ylioppilastovereilleen, sillä hänen väitöskirjansa oli omistettu koko ylioppilaskunnalle sillä innokkaalla kehoituksella, että „me suomalaiset nuorukaiset jo tänä ylioppilasaikanaamme tehkäämme ikuiset liitot, tahtovamme aina, hamaan harmaisiimme asti harrastaa suomenkielen harjoitusta ja viljelystä“. Tästä ajasta sanoo Ingman: „Joka on elänyt minun kanssani tämän meidän suomalaisuutemme suloisen aamuaajan auringon valossa, hän ei unohda ikään vanhanakaan näitä ihania nuoruutensa päiviä. Niitten kirkas päivänpaiste kuvastaa usein sielussani itse tämän iltaisen ikäniikin hämärällä puhteella“. Ingman pysyi uskollisena suomalaisuuden asialle kuolemaansa asti. Tilanne Helsingin yliopistossa oli nyt kansallisesa ja uskonnollisessa suhteessa erittäin suotuisa semmoiselle jaloluontoiselle nuorukaiselle kuin Ingman oli, ja hän kokoili täällä kalliita aarteita koko elämänsä varrelle.

Vuonna 1835 ilmestyi painosta Kalevala, joka toi päivänvaloon kalliita aarteita Suomen kansan muinaisuudesta ja kohotti kansamme arvoa koko sivistyneessä maailmassa. V. 1840 alkoi M. A. Castrén julkisissa luennoissa kääntää Kalevalaa ruotsiksi. Hänen ensimmäisiksi kuulijoikseen ilmoittautuivat Fab. Collan, Herm. Kellgren, Rob. Tengström, Ti-

gerstedt ja Antero Ingman. „Me verevät nuorukaiset ryhdyimme“, kertoo Ingman, „nyt kaikin kynsin suomenkieleen käsiksi. Sitä täytyi meidän melkein samalla vaivalla lukea kuin kreikan ja arabian kieliä. Mutta ei mikään vastamäki vaikea meitä estänyt tämän äidinkielemme taitoon tunkemasta — meissä vaikutti kiivas suomalaisuuden kiihko, ja perille vain piti päästämän, maksoi sitte, mitä maksoi“. „Tähän aikaan oleskelin usein mainitun opettajani parissa, ja milloin vain me yhteen yhdyimme, kääntyi kohta puheemme suomenkielen tutkintoihin, etenkin Kalevalan alalla“. „Me hänen silloiset äkkinäiset oppilaisensa emme vielä tajunneet tuota opettajamme syvemmän tieteellisyyden korkiaa lentoa. Mutta rakkauden suomenkieleen sai hän kuitenkin meihin istutetuksi, niin että me solmesimme keskenämme ikuisen sovinnon aina vaikuttamaan suomalaisuuden alalla. Innokas toverimme Rob. Tengström oli sieluna ja päämiehenä tässä nuorukaisliittokunnassamme“.

Muutamana kesänä Ingman ylioppilasaikanaan oleskeli Suonenjoella. Hän joi siellä terveysvettä, saarnasi toisinaan ja liikkui kansan keskuudessa esittäen sille Kalevalan runoja, joihin hän oli erittäin ihastunut. Kerrankin hän eräässä savolaisessa pirtissä hehkuvien mielin esitti näitä vanhoja runoja, mutta eräs vanha ukko keskeytti hänet sanoen:

„Voi, herra kulta, pakanahan työ outtenki! Näitä runoja muinoin entiset pakanalliset esi-isämme veisasivat, voan meille kristityille ne ei enää ensinkään sovi. Savon pirtissä jo kaikuu toinen veisu“. Tämä tapaus pani Ingmanin tarkemmin miettimään asiaa, ja hän sanoo itse, että hänessä sen johdosta tapahtui kääntymys „pakanallisesta“ suomalaisuudesta kristilliseen suomalaisuuteen.

Vuonna 1842 Ingman suoritti filosofian kandidaattitutkinnon ja vihittiin maisteriksi v. 1844. Ylioppilasaikanaankin Ingman oli pakoitettu turvautumaan kotiopetukseen aineellisen toimeentulonsa tähden, niinkuin jo kouluaikana. Hän opetti m. m. Espoon kartanossa jonkun aikaa Myhrbergin poikaa. Myhrberg oli saavuttanut sankarillisen maineen, kun hän kreikkalaisten vapaussodassa eturivissä taisteli turkkilaisia vastaan. Myöskin oli Ingman kotiopettajana Oulussa tohtori Toppeliuksen kodissa ja viihtyi siellä hyvin. Hän kertoi usein mielihyvällä siitä hienotunteisuudesta, millä häntä siellä kohdeltiin, ja siitä suuresta hyödystä, mikä hänellä olostaan siinä perheessä oli, ja hän toivoi, että kaikki ylioppilaat saisivat tällaisissa perheissä tutustua hienompaan sivistykseen, ennenkuin virkamiehiksi joutuivat.

Ylioppilasten elämä oli viime aikoina ollut huonoa Turussa, ja kaduilla oli usein tapahtunut epäjär-

jestyksiä. Huonot tavat seurasivat ylioppilaskuntaa Helsinkiin. Pohjalaisessa osakunnassa ryhtyi J. V. Snellman v. 1832 näitä epäkohtia poistamaan. Hän tahtoi säännöillä korjata osakunnan elämää. Ja vilkkaita keskusteluja pidettiin kauan osakunnan kokouksissa tästä asiasta. Oli kuitenkin niitäkin jäseniä, jotka eivät mieltyneet tämmöiseen säännöstelemiseen. Joh. Östring sanoi jyrkkään: „Ei ihmisiä ole koskaan parannettu lakisäännöillä“. Sentähden Snellmanin ehdotus sääntöjen hyväksymisestä hyljättiin, mutta sen henki pääsi kuitenkin vaikuttamaan; ylioppilaskunnan elämä muuttui kokonaan, ja paheet poistettiin. Oli paljon eteviä jäseniä tähän aikaan pohjalaisessa osakunnassa, johon Ingman kuului, ja hänkin otti osaa tähän uudistustyöhön. J. W. Snellman vaikutti häneen paljon suomalaisuuden asiassa. M. A. Castrén otti innolla osaa niihin tieteellisiin toimiin, joita pohjalaisessa osakunnassa harjoitettiin. Hän oli syntynyt v. 1813, ja vaikka hän ei ollut herännäisyyden ystävä, vaikutti hän paljon Ingmanin kehitykseen. Veljensä Aleksanterin kanssa Ingman oli myös yhtä mieltä suomalaisuuden asiassa, ja tämä oli Anteron tukena ylioppilasaikana. Useat muutkin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustajista olivat Ingmanin hyviä tuttaviam. Oli myös syntynyt Helsingissä seura, jonka nimi oli „Lauantaiseura“, jonka keskuksena

Runeberg oli ja johon kuului lahjakkaita nuoria miehiä. Ingman oli kyllä kosketuksessa tämänkin seuran kanssa, mutta hänen uskonnolliset rientonsa aiheuttivat sen, ettei hän tullut sen vasituisseksi jäseneksi.

Ingmanin ylioppilasaikana liikkui voimakas uskonnollinen herätys eräässä ylioppilaspiirissä Helsingissä, sillä herännäisyys oli siirtynyt Savosta sinnekin. Savon herännäisyyden kerrotaan saaneen alkunsa heinäkuussa 1796, jolloin Iisalmen pitäjän Savojärven kylän Heikkilän ja Asikkalan talojen väki oli heinää tekemässä sanottujen talojen omistamalla Telppäs-nimisellä niityllä, lähellä Lapinlahden kirkkoa. Yliluonnollisen voiman sanottiin painaneen työntekijät maahan, ja ihmeellisen tunteen vallanneen heidät. Useat joutuivat horrostilaan ja puhuivat kielillä. Syntyi liike, joka rupesi säännöllisissä kokouksissa viljelemään Jumalan sanaa, ja muutamia puhujia esiintyi heidän keskuudessaan, joista varsinkin mainitaan *Juhana Martikainen*, joka enimmäkseen puhui horrostilassa (L. J. Niskanen: Hengellisten asiain muistokirja). Herännäisyyden piirissä on usein teroitettu tätä liikkeen ihmeellistä syntyä, joka esiintyi itsenäisenä ilman yhteyttä muiden liikkeiden kanssa. Näihin aikoihin saapui Ylitorniosta Jisalmelle pyöräntekijän työtä hakien entinen Ruotsin sotilas *Juhana Puustijärvi* eli

Lustig, joka asettui asumaan Ollikkalan kylään ja liittyi tähän liikkeeseen. Hän oli paljon lukenut Raamattua ja muita hartauskirjoja, ja kun hänellä oli hyvä puhelahja, kohosi hän pian liikkeen johtajaksi. Seuroissa hän tavallisesti ensin luki raamatunlauseen ja puhui sitten sen johdosta. Liike levisi naapuriseurakuntiin, mutta sen uskonnollinen elämä oli kituva eikä tyydyttänyt syvällisempiä luonteita. Lustigin maine kyllä nousi, mutta uskonnollinen raittius taantui. Tyytymättömien joukossa oli talokkaan poika Paavo Ruotsalainen, joka oli syntynyt 19 p:nä kesäkuuta 1777 Iisalmen pitäjässä Tölväniemen talossa Onkiveden kylässä. Kuuden vuoden vanhana sai Paavo sedältään Pyhän Raamatun; se oli hänen kallein aarteensa ja tärkeä hänen kehitykselleen. Vakavasti hän kilvoitteli iankaikkisen elämän puolesta eikä saanut rauhaa Lustigin seuroissa, vaan lähti Laukkaaseen erään sepän. Jaakko Högmanin luo, joka työansiolla kulkien oli laajalti liikkunut ja usealle uskonnollista ohjausta antanut. Kun Paavo tuli Högmanin luo, sanoi tämä: „Sinulta puuttuu Kristuksen sisällinen tunteminen ja siksi puuttuu sinulta kaikki“. Högmanilta Paavo sai syvempää uskonnollista tietoa ja käsitti nyt uskon vanhurskauden. Hän tunnustikin itsensä tämän oppilaaksi. Palattuaan Iisalmelle hän otti vielä osaa seuroihin, mutta hän kilvoitteli uskossa eikä

voinut yhtyä niihin, jotka Lustigia seurasivat. Vielä kerran hän lähti Laukkaaseen Högmanin luo ja tultuaan sieltä kotia vakaantui hänessä yhä syvemmin se mielipide, että Lustigin oppi vei kansan harhaan. V. 1808 tahi 1809 syntyi ratkaiseva ottelu Paavon ja Lustigin välillä. Paavo astui esiin seuroissa, joissa Lustigin erehdykset yhä selvemmin tulivat näkyviin, ja huudahti: „Jos ei nyt pikaisesti palata Herran puoleen, niin Lustigin oppi vie meidät helvettiin“, pitäen voimakkaan puheen, joka oli niin valtava, että useat kaatuivat horrostilassa lattialle ja rupesivat kielillä puhumaan. Olipa Lustig joskus seurojen lopussa viuluunkin tarttunut soitolla kehoittaen seuraväkeä tanssiin. Koko seura meni nyt Paavon puolelle. Kun Paavo astui liikkeen johtajaksi, alkoi herännäisyyden vasituinen kehitys. Voimalla ja nopeasti se levisi Savossa ja Karjalassa ja siirtyi Pohjanmaalle, jossa etupäässä papit sitä johtivat. Se sai jalansijaa myöskin Uudellamaalla. Ylioppilaspiirissä syntyi samoihin aikoihin voimakas liike, jonka etevimmät johtajat olivat Lauri Stenbäck, C. G. von Essen ja J. I. Bergh. Tämä liike ei tahtonut perustaa uutta oppia; se pysyi kirkon opissa, mutta tahtoi herättää uskonnollista elämää. Joka viikko pidettiin hartausseuroja, joissa Raamattua ja hartauskirjoja luettiin, veisattiin ja rukoihtiin. Pilkkaa ja vainoa he saivat osak-

seen, mutta he eivät väistyneet. Antero Ingman joutui tämän herätyksen alaiseksi ja antautui koko sydämellään sitä kannattamaan. Ja kun se paljon vaikutti hänen kehitykseensä, on meidän laajemmin sitä tässä esittäminen.

Paavo Ruotsalainen on uskonnollisen herätyksen kannattajana ensimmäisiä kansanmiehiä maassamme ja keskuskohtana hänen opissaan on Jeesus Kristus, Jumalan Poika, joka on sisällisesti omistettava ja jota esikuvana on elämässä seurattava. Kristukseen keskittyi se herätysliike, joka hänen kauttansa syntyi, ja se on suurin, mikä on Suomessa liikkunut. Lahjakas oli Paavo ja syvä ihmistuntija. Pohjanmaalla kulkiessaan hän kohtasi kerran J. V. Snellmanin, ja he joutuivat kiivaaseen otteluun. Snellman sanoi sitten tämän johdosta tuttavilleen Paavosta: „Ettekö näe, että hän on nero?“ Ja nero hän oli. Raamattua hän luki koko elämänsä aikana joka päivä. Vanhanakin hänellä oli Raamattukodissaan avoinna pöydällään, ja monta kertaa päivässä hän tuli työstään sitä lukemaan. Niin kertoi silloinen rovasti J. V. Johnsson, joka muutaman kerran oli Paavon vieraana monet päivät. Raamatusta Paavo sai sitä harvinaista voimaa, mikä hänen puheessaan oli. Ja profeetoista hän sai paljon valoa silloisiin elämän oloihin. Kun Paavo kerran oli pitänyt hartausseuroja Kuopion Vaajasalmen naa-

purissa, oli eräs pitkä, solakka mies astunut sisälle tehdäkseen hartausseurasta pilaa, mutta niin voimakas oli Paavon nuhdepuhe, että mies sen johdosta kaatui pitkälleen lattialle. Niin kävi usein, varsinkin liikkeen alkuaikoina, kun pilkkaaajat tulivat seuroja häiritsemään. Harvinaisella voimalla ja ihmistunteuksella hän laajalti vaikutti isänmaassa. Joka on elänyt siihen aikaan, jolloin herätys oli parhaimmillaan, muistaa ilolla sitä voimaa, millä se kulki eteenpäin. Vastustus oli jyrkkä, sillä elämässä oli muutos tapahtuva. Pilkkaa ja vainoa se sai osakseen kaikkialla, mutta siitä se ei välittänyt. Kansan tila muuttui siellä, missä se voitti alaa, eikä mikään muu voima olisi niin suurta muutosta voinut saada aikaan. Vielä tänä päivänä voi nähdä tämän liikkeen hedelmiä niissä seurakunnissa, missä se on päässyt kansan elämää hallitsemaan. Se voima, joka tässä liikkeessä vaikutti, oli ylhäältä, ja sentähden on herätysvaikutus alallaan ollut niin suuriarvoinen kansallemme. Sielun asia tuli kansalle pääkysymykseksi. Matkustaja sai usein seisahduttaa hevosensa, kun kansanlapsi tuli vastaan, ja keskustella sielun asiasta, johon valoa pyydettiin.

J. Sahlmanin kirkkohistoriassa vuodelta 1876 on lopussa kuvaus herännäisyydestä, joka on Ingmanin kädestä ja joka esittää tämän opin ytimen ja on sentähden tähän otettava. Hän kirjoittaa: „Kohta

arkkipiispa Tengströmin kuoltua v. 1832 alkaa uusi vaihe-aika 19 vuosisadan suomalaisessa kirkkohistoriassa. Nyt herää parempi kirkollinen henki sekä papistossamme että koko kansassamme. Ja tämän herätyksen alkuunpanijana oli talonpoika Nilsiästä *Paavo Ruotsalainen* († 1852). Tuo merkillinen mies oli jo nuorena saanut herätyksen Jumalalta, mutta oli sitten kauan ollut lain orjuudessa, siksi kuin eräs Laukaalla asuva Högman niminen seppä hänelle oli uskon vanhurskauden kohdat tarkemmin selittänyt. Siitä ajasta saakka on tällä Paavolla tarkka aisti eroittamaan muotohengellisyyttä oikeasta, totisesta, puhtaan omantunnon hengellisyydestä. Hän rupeaa nyt vasta varsin paljastamaan oman vanhurskauden petosta Iisalmen heränneessä kansassa, jonka johtajana on tähän saakka ollut eräs Ruotsista tänne muuttanut sotamies Lustig nimeltä — sen miehen hengellisen kuoren saa Paavo selville, josta kohta kova kiista syntyy Paavon ja Lustigin välillä. — Tästä ajasta asti panee Paavo Ruotsalainen suuremman arvon uskon uusimiseen uudistuksen tilassa, sanoen sen juuri pääerehdykseksi heränneissä, että he vanhurskauttamisen armoon päästyänsä (johon tilaan Jumala hellin käsin ja armon tuten kaikkia heränneitä ihan itsestänsä auttaa, saati eivät kohta synnin puolelle luovu) pian useimmat joutuvat väärään pyhyteen. Sentähden arvelee Paavo,

että vasta vanhurskauttamisen perästä ilmi tulee eroitus väärän, kaavamuoitoisen hengellisyyden ja uskonsa uudistavan, yhä elävän hengellisyyden välillä: koska väärät hengelliset kohta rupeavat ilman jokapäiväisettä asiansa uudistuksetta hengellisinä herroina heiskaroimaan loistavassa pyhyudessa ja omatekoisessa vaikutuksen-vauhdissa, eivät sitä vastoin totiset Jumalan lapset ota yhtäkään askelta pyhityksen tiellä, ennenkuin selvään tietävät todistuksen kautta Jumalalta omassatunnossansa, että Jumala on taasen heidän puolellansa uuden armonsa annolla, uudessa, uusitussa syntein anteeksi saamisessa — sentähden he nytkin vielä, vaikka vanhurskautettujakin ovat, ottavat jokaiseen tekoon ja jokaiseen pyhityksen askareeseen armon armosta, eli toisen armon toisen perästä Jumalaltansa: ja tässä uudistuksessaan mielensä hengessä he pitkittävät aina loppuun asti, asuen Jumalan armollisen ja valmistavan käden alla Kristuksen salatussa, ihmeellisessä ristinkoulussa, siksi kuin Herra on saanut heidät vihdoin niin pyhitetyiksi, että heidän syvästi turmeltuneen luontonsa petollisuus varsinkin väärässä, itsekkäässä jumalisuudessa, on heille tyyni paljastunut ja he itse personallisesti ovat siitä monen kurin ja kärsimisen kautta Kristuksen sovinto-veren voimasta puhdistuneet kokonansa ja kaikissa kohdin armosta elämään. Tämmöistä uskon harjoi-

tusta, tämmöistä alinaikaista sisällistä rukousta, uuden armon isoomista ja janoomista tyrkytti Paavo Ruotsalainen pappismiestä *Henrik Renqvistiä* vastaan, joka hänen mielestänsä antoi liiaksi suuren arvon ulkonaiselle suu-rukoukselle määrätyillä hetkillä, ja toiselta puolelta tämmöistä sisällistä ristin tietä Kristuksen seuraamisessa hän opetti vastoin muutamia aluksi häneen turvaavia, mutta sitte aina vuodesta 1844 asti hänestä poisluopuneita turkulaisia pappeja, jotka hänen arvellaksensa eivät tahtoneet mitään tietää Kristuksen ristin tiestä elämään, vaan aivu-uskollansa kohta valmiiksi päästyänsä muuttumattomina, lihallisina ihmisinä harjoittivat luonnon hengellisyyttä, ja niin Kristusta kiusasivat oikealta puolen, samoin kuin edelliset lain orjat, Mikkelin puoliset Renqvistin ystävät, Häntä kiusasivat vasemmalta puolen. Tämän ukko Paavon puolelle kallistui kaikkein etevimpiä ja lahjallisimpia maistereita ja ylioppilaita Helsingin yliopistossa, ja pian koko Pohjanmaan nuorempi papisto oli tällä aikaa Ruotsalaisen ohjattavana, niin että leikkiä laskeva ukko syystä puhutteli itseänsä kahden hiippakunnan piispaksi. Suuria herätyksiä ilmaantui nyt yli koko maan. Näitä heränneitä pilkattiin, haastettiin kärkeihin, sakotettiin, mutta eipä mikään tämmöinen vastustus auttanut, sillä tämä hengen työ oli Jumalasta. Mil-

lainen tämän herätyksen henki oli, näkyy niistä saarnakirjoista, joita sen aikaiset heränneet papit käyttivät avuksensa saarnoihinsa, ne saarnakirjat olivat etupäässä: Lutheruksen kirkkopostilla (joka tähän aikaan suomeksi käännettiin) ja J. Arndtin kirjat, sitte: Nohrborgin postilla, Björkqvistin ja Wegeliuksen suomalaiset postillat, Schartau'in saarnajohdot y. m. Mutta jälkeen Paavon kuoleman kuin eri mieliä rupesi näiden heränneiden pappien välillä ilmaantumaan, kallistuivat useimmat heistä württembergiläisen teologian puolelle ja antausivat tutkimaan J. A. Bengelin, M. F. Roos'in ja J. Tob. Beckin kirjoja. Tästä ajasta asti on syvempi raamatullinen henki päässyt vaikuttamaan semminkin Pohjanmaan papeissa ja heränneessä kansassa, että siellä täällä, yli koko maammeikin. Nämät vielä elävät vanhat heränneet muistavat kaikki suurella ikävällä ensimmäisen herätyksensä elävää, vilkasta aikaa, mutta asuvat muukalaisina ja suljettuina nykyisemmän ajan riemuitsevaisten kristittyin keskellä ja tahtoisivat näille äkkinäisille rieskakristityille antaa neuvoksi nämät Jeesuksen sanat: „ei tule jokainen Jumalan valtakuntaan, joka sanoo Minulle: Herra, Herra, vaan ainoasti se, joka tekee minun Isäni tahdon, joka on taivaissa.“

Paavo varoittaa ennen kaikkea luulouskosta ja tekopyhydestä. Hän teroittaa oppilaittensa mieleen,

että ihmisen pitää joka päivä sisäisellä ikävöimisellä aina uudestaan käydä Armahtajan luo ja pyytää Hänetä aina uudelleen syntinsä anteeksi ja uutta elämää, niin ettei hän elä oman luonnon voimasta, vaan Kristuksen armosta. Armon kerjäläisenä tulee hänen käydä ristin koulussa Herran eteen, kunnes hän oppii kokonaan armosta elämään. Uskolla tulee heränneen saada Kristukselta armon voimia vanhan ihmisen kuolettamiseen ja uuden kasvamiseen. Niin teroitetaan Paavon opissa uskon vanhurskautta, ja siinä on sen suuri viehätysvoima; ja kun hän sanoo, että kristityn tulee joka päivä käydä armonistuimen eteen pyytämään uutta elämää ja uutta voimaa, niin hän vaatii kristittyä elämään kokonaan Kristuksen armosta, niin että tämä ristin koulussa kuolee maailmalle ja synnille ja elää Jumalalle. Mutta Paavon opissa on varjopuoliakin. Jokapäiväisessä uskonelämässä kävi usein niin, että uskovan itsekohtainen suhde Kristukseen taantui, ja herännyt joutui usein tunteiden valtaan. Usko on Raamatun mukaan „toivomain tosiolemus ja näkymättömäin asiain ojennus“ (Hebr. 11: 1). Oikea usko on Jumalan lahja, ja siinä astuu ylimaailman elämä ja Kristuksen armo todellisina ihmisen sydämeen. Vanhurskautettuna on kristityllä sentähden rauha Jumalan kanssa Herramme Jeesuksen Kristuksen kautta, jossa meillä on pääsö siihen armoon, jossa

seisomme, kuten apostoli sanoo (Room. 5: 1,2). Apostoli käskee Timoteusta säilyttämään uskon ja hyvän omantunnon, josta muutamat ovat hairahtuneet pois ja haaksirikkoon joutuneet (I Tim. 1:19). Heränneet olivat kuitenkin ylipäänsä sitä mieltä, ettei ihminen voinut saada hyvää omaatuntoa. Kun piispa tarkastuksessa Nilsiässä kyseli Paavolta, mistä hän oli niin syvää tietoa saanut, vastasi tämä: „Paahan omantunnon akatemiassa“. Kristinuskon ulko-kohtainen armo ei ylipäänsä tässä liikkeessä pääse semmoiseksi eläväksi voimaksi sydämessä, että uskovalla on rauha Jumalan kanssa, ja että hän „seisoo armossa“. Jumalan sanalla tulee olla hallitsevalta uskovassa, ja pitkittyvä rukouselämä on tarpeen armon omistamiseen. Varjokohtana herännäisyydessä on myös heränneen kansan liiaksi suuri riippuvaisuus johtajista. Itsekohtainen usko taantuu useissa sen kautta, että he kokonaan luottavat johtajan sanaan. Ja milloin Raamattua ei käytetty kodissa jokapäiväisessä elämässä, jäivät sanankuulijat enimmäkseen riippuviksi siitä, mitä seuroissa puhuttiin.

Renqvist teroitti ulkonaisia uskonharjoituksia niin paljon, että Paavo sen vuoksi, peljäten ulkokultaisuutta, johonkin määrin vältti ulkonaisen rukouksen käyttämistä. *Henrik Renqvist* syntyi Ilo-mantsissa 1 p:nä elokuuta 1789. Hän oli kauan pap-

pina Liperissä ja kuoli kappalaisena Sortavalassa 5 p:nä marraskuuta 1866. Hän toimi innokkaasti syvemmän uskonelämän ja ulkonaisten uskonnollisten harjoitusten hyväksi, levittäen laajalti oppiansa lukuisien kirjojensa kautta. Paavon sisäänpääntänyt uskonelämä ei mieltynyt siihen, että ulkonaisia harjoituksia niin paljon teroitettiin. Omituinen piirre Paavon oppikäsitteessä on se voima, jolla hän teroittaa kristityn vapautta. Hän noudattaa tässä kohden apostolin kehoitusta: „Vapauteen Kristus vapautti meidät. Pysykää siis lujina“ (Gal. 5:1). Tämä vapauden teroittaminen vei hänet kuitenkin joskus harhaan. Kun Renqvist vastustaessaan juoppoutta vaati väkijuomain kokonaan jättämistä, teroitti Paavo, ettei Jumala semmoista kieltoa ole antanut, ja tahtoi kristityn vapautta siinäkin kohden puoltaa. Hän käytti sentähden matkoillaan usealle pahennukseksi väkijuomia, ollen kuitenkin kotonaan raitis. Vihaten kaikkea tekopyhyyttä esiintyi hän usein tahallaan karkeasti.

Herännäisyyteen kuului aluksi *Fredrik Gabriel Hedberg*, joka syntyi Raahen Salossa 15 p:nä heinäkuuta 1811 ja kuoli Kemiössä v. 1893. Hän kertoo elämästään, että hän poikana oli Jumalan armon kautta tullut siihen vakuutukseen, että hän oli Jumalan rakas, armoitettu lapsi ja taivaan valtakunnan perillinen, mutta että hän lukemalla käytän-

nössä olevia hartauskirjoja oli kadottanut rauhansa ja joutunut lain alle. Tuntuu siltä, kuin ei tässä Hedbergin suhteessa Jumalaan olisi ollut mitään pelkoa, mutta lapsen pelko on aina kristitylle tarpeen, sillä ilman sitä ei ole vakavaa uskonnollisuutta. Sentähden sanoo Lutherkin: „Meidän tulee peljätä ja rakastaa Jumalaa“. Hedberg vihittiin papiksi Turun tuomiokirkossa v. 1837, ja hän liittyi aluksi herännäisyyteen. Hänen ollessaan pappina Paimiossa, tapahtui suuria herätyksiä, niin että se herätti esimiesten huomiota, ja hän joutui samojen vainojen alaiseksi kuin useat heränneet Pohjanmaalla. Hänet siirrettiin Ouluun vankilansaarnaajaksi ja mielivaltaisesti häntä kiellettiin saarnaamasta muille kuin vangeille. Sieltä hän siirtyi Raippaluotoon, sittemmin Pöytyälle ja lopulta Kemiöön. Pappina syntyi Hedbergissä herätys, ja hän pyrki takaisin siihen asemaan, jossa hän lapsena oli ollut. Hän kaipasi herännäisyydessä varmuutta armontilasta ja erosi koko liikkeestä v. 1844. Hän oli Ingmanin ystäviä, mutta ikävä riita syntyi, kun Hedberg erosi. Molemmiin puolin käytettiin kiivaita syytössanoja. L. Wennerström sanoo Hedbergin elämäkerran esipuheessa, että Hedberg oli samaa mieltä edelläkäyvästä parannuksesta kuin heränneetkin, ja että syytös, että Hedberg syrjäyttäisi tämän parannuksen, oli väärä. Eroitus olisi ainoas-

taan se kysymys, mistä kristitty tietää, että hän edelleen on Jumalan armon yhteydessä. Heränneet sanovat sen riippuvan Hengen todistuksesta, mutta Hedberg Jumalan sanasta ja lupauksesta. Raamattu sanoo: „Henki itse todistaa meidän henkemme kanssa, että olemme Jumalan lapsia“ (Room. 8:16). Jumalan sanan kautta tulee Pyhä Henki uskovaan. Kristus kastaa Pyhällä Hengellä. Hedberg ei kylläkään kieltänyt edelläkäyvää parannusta, jossa hän itse oli kilvoitellut, mutta saarnassa se ei ylipäänsä esiintynyt, eikä hän anna Raamatun parannus-käsitteelle sille tulevaa arvoa. Kun häntä moitittiin yksipuolisuudesta saarnassa, sanoi hän sen kyllä olevan mahdollista, sillä hän oli niin rakastunut vanhurskauttamiseen uskosta, ettei hän juuri muusta voinut saarnata. Ylipäänsä tehdään saarnoissa se suuri virhe, että asetetaan nykyiset seurakunnat yhdenvertaisiksi Uuden Testamentin seurakuntien kanssa, joihin kuului vain eläviä kristityitä. Meillä on koko kansa liittynyt seurakuntaan ja sille on lainkin saarna tarpeen.

Hedberg esittää ensi kerran oppisuunnitelmansa Ruotsissa ilmestyvässä „Pietisten“-lehdessä n:o 9 v. 1844 kirjoituksessa „Kristus itse autuuden tie ja järjestys“. Suomessa ilmestyivät vuonna 1845 painosta kirjaset „Herännäisyys ja kristillisyys“ (Pietismen och kristendomen) ja „Teko-

opin kumoaminen" (Verklärans vederläggning). Hedberg väittää tässä, että kaikki ihmiset ovat vanhurskautetut Kristuksen veressä. Hän sanoo: „Eikö Paavali ole hyvin vaarallinen lahkolainen, joka tohtii suorastaan väittää, että me syntiset kaikki olemme vanhurskautetut Kristuksen veressä ja että tämä jo tapahtui suurena sovintopäivänä?“ Mutta Paavali ei tätä opeta, sillä hän kirjoittaa kirjeensä roomalaisille, „Jumalan rakkaille, kutsutuille pyhille“ (Room. 1:7). Ja Hedberg sanoo, että alkukie-
len sana on väärin käännetty, kun sanotaan: „teh-
kää parannus“, kun se muka olisi käännettävä:
„muuttakaa ajatustapanne“ (tänkesätt). Mutta alku-
kielen sana merkitsee: „muuttakaa ajatuksenne ja
tahtonne“. Ihmisen sydämessä on omatunto, joka
toimii sisäänpäin ja ylöspäin, ja ajatus ja tahto,
jotka toimivat ulospäin. Jeesus käskee saarnata pa-
rannusta ja uskoa, ja tämä parannus käsittää ajatuk-
sen ja tahdon kääntymistä maailmasta ja synnistä
Jumalan puoleen ja sen kautta syntyy taistelu syntiä
vastaan. Siinä syntyy uskon kilvoitus. Ihmishen-
gen keskuksessa tulee todellisen muutoksen tapah-
tua ja siitä se laajenee. Oikea uskonelämä on mah-
doton siinä, missä ei kääntymystä tapahdu, mutta
ilman uskoa ei parannuskaan ole mahdollinen.
Uskova pyytää siihen voimia ylhäältä.

Usean maan uskonnollisissa suunnissa on huomatt-

tava vastakohta niiden välillä, jotka tahtovat tukea uskonnollista elämää järjestyssäännöillä, ja niiden, jotka teroittavat ihmisen vapautta. Edelliset tekevät usein sääntöjä, joita Jumala ei ole antanut, toiset vapauttavat ihmisen säännöistä, jotka Jumala on antanut. Kristus käskee opetuslapsiaan opettamaan kaikkea, minkä Hän on käsenyt. Näitä käskyjä emme saa päästää. Kristinusko on kokonaan eetilistä luontoa ja se tahtoo luoda uuden ihmisen. Kristus meidän edestämme tahtoo tulla Kristukseksi meissä, ja siihen on armon omistaminen tarpeen. Aikakautena, jona koko sivistys kulkee epäeetilliseen suuntaan, tulee kristikunnan pitää mielessään Kristuksen sanat: „Jos joku tahtoo minun peräsäni kulkea, hän kieltäköön itsensä ja ottakoon ristinsä ja seuratkoon Minua“ (Matt. 16:24). Jollei kristitty valvo uskon kuuliaisuutta, joutuu hän akanaksi.

Herännäisyyden henkinen voima veti vastustamattomasti Ingmania puoleensa, ja hän oli aikanaan tämän liikkeen etevin tieteellinen edustaja. Kirjailijana Ingman esiintyi ensi kerran v. 1843. Lauri Stenbäck oli kirjoittanut kirjasen herännäisyyden puolustukseksi, mutta tohtori *C. Fromman* nousi herännäisyyttä vastustamaan ja syytti sitä dualismista, kahtenaisopista. Hän esiintyi tieteen edustajana, mutta hänen kantansa oli epäkirkollinen,

eikä hän ulkomaalaisena tarkemmin tuntenut herännäisyyden luonnetta. Häntä vastaan kirjoitti Ingman kirjasen „Vielä muutama sana herännäisyydestä“ (Ännu några ord om pietismen). Ingman on tässä kirjassa samalla kannalla kuin silloiset heränneet ylioppilaat Helsingin yliopistossa. Herännäisyys on hänestä puhdas luterilainen ilmiö, joka ei tahdo mitään uutta oppia perustaa, vaan tahtoo luoda elämää puhdasuskoisuuden kaavoihin. Todistuksena herännäisyyden totuudesta on hänen mielestään ennen kaikkea se vaino ja viha, mikä kaikkialla sitä kohtasi. Niin kuin Kristusta ja apostoleita oli vainottu sentähden, että he ylimaailmallista totuutta julistivat ja vaativat vanhan ihmisen kuolettamista, samoin oli herännäisyyden taistelu syntiä ja paheita vastaan syynä siihen vainoon, mikä sen osaksi tuli. Ingman ei kajoa Suomen herännäisyyden yksityisiin oppikohtiin, vaan selittää sen perusteita. Syytöksen dualismista torjuu hän sillä, ettei kristitty voi tehdä liittoa maailman kanssa, vaan hänen täytyy taistella pahaa vastaan. Ingman vastustaa tässä kirjasessa Strauss'in rationalismia ja Hegelin filosofisia perusteita, jotka olivat rakentavinaan rauhaa kristinuskon ja järkeisopin välille. Synnin kautta tunkeutui pimeyden valta ihmiskuntaan ja sen kanssa tuli kuolema, joka, ellei sitä voiteta aikanaan, muuttuu

iankaikkiseksi kuolemaksi. Tämän kautta vallitsee ihmiskunnassa onnettomuus ja henkinen hätä. Ihmishenki ei tahdo kuolla, vaan se tahtoo elää, mutta synnin ja kuoleman laki hallitsee sitä ihmistä, joka on Jumalasta vieraantunut. Kauhulla seisoo pakana haudan partaalla, sillä hän on täällä epätoivon vallassa. Yksi ainoa on voittanut kuoleman, Jeesus Kristus. Hän oli Jumalassa, ennenkuin Hän tuli maailmaan. Hänessä teki Jumala maailmasuunnitelmansa, ja Hänessä, Hänen kauttaan ja Häneen Hän loi kaikki. Tässä Jeesuksessa oli elämä, ja elämä oli ihmisten valo. Hän tuli ihmiseksi, sikisi Pyhästä Hengestä, syntyi Neitsyt Maariasta. Hänessä on iankaikkinen elämä tullut maailmaan, ja Hän yksin voitti pimeyden ja kuoleman vallan. Kahdesti täytyy ihmisen kuolla. Kuolema on synnin palkka. Luonnollinen kuolema kohtaa kaikkia, mutta tämä kuolema muuttuu iankaikkiseksi kuolemaksi, ellei ihminen ole uskossa omistanut kuoleman voittajaa, Kristusta, ja hänen kuolemansa voimassa kuollut synnille ja maailmalle. Tästä ei tohtori Fromman tahdo mitään tietää. Jos kuolema olisi vain elämän loppu, ei se herättäisi niin syvää kauhua ihmisessä, mutta jokaisen omatunto todistaa iankaikkisen kuoleman vallasta, joka panee ihmisen kärsimään synnin seurauksia, ellei hän ole sovintoa omistanut Kristuksessa. Sentähden tuli Jumalan

ainokainen Poika ihmiseksi, kärsi ja kuoli ristipuussa ja nousi ylös kuolleista, että Hän Lunastajana voittaisi kuoleman. Hän yksin voi pelastaa synnin, kuoleman ja perkeleen vallasta. Hän sanoo: „Joka uskoo Minuun, hän elää, vaikka olisi kuolunut“. „Jokainen, joka elää ja uskoo Minuun, hän ei kuole iankaikkisesti“ (Joh. 11:25,26). Hebrealaisepistolassa sanotaan: „Koska siis lapsilla on veri ja liha, tuli Häinkin niistä yhtäläisellä tavalla osalliseksi, jotta Hän kuoleman kautta kukistaisi sen, jolla oli kuolema vallassaan, se on perkeleen, ja vapauttaisi kaikki ne, jotka kuoleman pelosta koko elämänsä olivat orjuuden alaisia“ (Hebr. 2:14,15). Se on maailmansovinnon suuri armo, että Jeesus Kristus on voittanut kuoleman ja antaa iankaikkisen elämän. Sen voi ainoastaan Raamatun Kristus tehdä. Tätä iankaikkisen kuoleman todellisuutta ei tohtori Fromman tunne. Sentähden hän ei hyväksy herännäisyyden taistelua syntiä vastaan. Kammottavan suuri on kuitenkin tätä nykyä kuoleman valta ihmiskunnassa. Uudenaikainen teologia pyytää tätä hätää poistaa siten, että se kieltää synnin vasi-tuisen olennon, joka muka ei vaatisi sovintoa, ja sanoo, että Jumala on vain hyvä. Se muodostaa teologian luonnollisen ihmisen toiveiden mukaan, mutta sillä se ei poista iankaikkisen kuoleman valtaa, vaan tekee henkisen hädän vain suuremmaksi.

Omantunnon vakavaa puhetta se ei voi muuttaa. Mikäli Kristus, elämän Herra, kielletään, sikäli kasvaa tämä henkinen hätä. Ja tohtori Frommanin kirja kuuluu tämän suunnan piiriin.

Lutherkin tercittaa tätä kuolemista synnille ja maailmalle, kun hän sanoo: „Kaste merkitsee, että vanha ihminen meissä on jokapäiväisen katumuksen ja parannuksen kautta upotettava ja kaikkien syntien ja pahojen himojen kanssa kuoletettava, ja että sen sijaan tulee joka päivä nousta uuden ihmisen, joka elää vanhurskaudessa ja puhtaudessa iankaikisesti Jumalan edessä“. Niin tulee jokaisen kristityn kuolla Kristuksen kanssa ja nousta ylös Hänen kanssaan. Kristinuskon teroittaa vakavasti uskonelämässä Kristuksen kuoleman ja ylösnousemisen omistamista. Apostoli sanoo: „Jos olemme kuolleet Kristuksen kanssa, niin uskomme saavamme elääkin Hänen kanssaan“ (Room. 6:8). Ja hän tahtoo päästä tuntemaan Kristuksen ja hänen ylösnousemisensa voiman ja hänen kärsimyksiensä osallisuuden sekä muodostua hänen kuolemansa kaltaiseksi (Fil. 3:10). Tämä apostolin uskonkilvoitus on kristikunnassa suuressa määrin unohdettu. Eikä tohtori Fromman siitä mitään tiedä. Perussyynä kristikunnan nykyiseen onnettomuuteen on juuri se, että kuoleminen Kristuksen kanssa syrjäytetään, jonka kautta myös ylösnouseminen Kristuksen kans-

sa työnnetään syrjään. Niin sisäisessä yhteydessä keskenään ovat kuoleminen Kristuksen kanssa ja ylösnouseminen Hänen kanssaan, että jos toinen jääpi, jää toinenkin. Joka ei Kristuksen kanssa kuole, hän ei voi nousta ylös Hänen kanssaan.

Ingman puhui usein vakavasti tästä kuolemisesta Kristuksen kanssa ja ylösnousemisesta Hänen kanssaan.

Suuri oli Ingmanin ystäväpiiri, ja paljon hän on vaikutteita ystäviltään saanut, mutta hänen syvä uskonnollinen luonteensa aiheutti sen, että hän säilytti itsenäisyytensä ja sai syvimmät vaikutteet Raamatusta. Ingman joutui varhain Raamatun selittäjäksi ystävilleen, jotka usein kokosivat epäselviä raamatunlauseita, pyytäen niihin Ingmanilta selitystä, kun kohtasivat hänet. Kun herännäisyyden voima valloitti Ingmanin mielen, tahtoi hän päästä Paavo Ruotsalaista lähelle, ja hän onkin saanut tältä syviä vaikutteita. Syvällisen Raamatun tuntemisensa kautta kohosi Paavo johtajaksi, jota moni pappi seurasi, ja Raamattuun kehoitti hän Ingmaniakin syventymään. Useamman kerran kohtasi Ingman Paavon tämän matkoilla. Ingman oli v. 1843 Kuopion markkinoilla kohdatakseen Paavon siellä, ja hän kävi muutaman ystävän kanssa Paavon kodissa Nilsiässä. Mutta Paavon väkijuomien käyttö mat-

koilla loukkasi Ingmanin mieltä, niin että hän sittemmin vieraantui hänestä.

Niilo Kustaa Malmbergin suuri maine veti Ingmanin Pohjanmaalle, jotta hän olisi tätä lähempä-

Carl Gustaf v. Essen.

nä. Saarnaajana Malmberg olikin etevä, ja hän hallitsi kansaa saarnoillaan kuolemaansa asti. Hän käytti paljon J. J. Rambachin saarnakirjaa. Marraskuussa 1851 Ingman kävi yhdessä C. G. v. Essenin kanssa Lapualla Malmbergin luona, ja he varoittivat häntä hänen huonon elämänsä tähden, mutta kun tämä ei ottanut varteen heidän veljellisiä varoi-

tuksiaan, erosivat he ja useat muutkin Malmbergin ystävät julkisesti hänestä, eivätkä he voineet muuta tehdä.

Ingmanin läheinen ystävä oli *Carl Gustaf v. Essen*, joka jo ylioppilaana innokkaasti vaikutti tovereihinsa. Hän oli syntynyt v. 1815 ja oli kotiopettajana Jonas Laguksen luona Ylivieskan pappilassa tullut syvään herätykseen. Ingman, joka oli nainut Essenin tytärpuolen, pysyi pappina läheisessä yhteydessä hänen kanssaan, ja he ymmärsivät toisiaan hyvin. Essen toimi pappina Ylihärmässä, Ingmanin ollessa Alahärmässä, ja he kävivät usein toistensa luona. Professoreina Helsingissä olivat he alituisen toistensa seurassa. Essen oli lahjakas, tietorikas ja leikkisä, ja hän vaikutti yhdistävänä voimana herännäisyyden piirissä. Hän kuoli v. 1895.

Ingmanin läheisin ystävä oli *Alfred Kihlman*, joka oli nainut hänen ensimmäisen vaimonsa sisaren, Angelika Fabritiuksen. Ylioppilaina Ingman ja Kihlman olivat olleet ajoittain asuintovereita, ja he olivat paljon yhdessä lukuja harjoittaneet tukien toisiaan. Kihlman oli lahjakas, hienorakenteinen ja jalomielinen henkilö, joka etsi totuutta ja oli ehdottomasti oikeudentunnon määrättävänä. Varjopuolelensa hän itse esittää epäröimisen ja hidasluonteisuuden, mikä aiheuttikin sen, ettei hän yliopistossa suorittanut kandidaattitutkintoa. Mutta

hänen myöhemmässä toiminnassaan emme huomaa, että luonteen hitaus olisi ollut hänelle haitaksi. N. K. Malmberg halusi saada Kihlmanin Lapualle lastensa opettajaksi, johon tämä myöntyikin oleskellen

Alfred Kihlman.

siellä pari vuotta. Tähän kouluun lähetti kamreeri Wegelius Helsingistä poikansa Adolfin ja Wilhelmin. Kun Kihlman aikoi solmia avioliittoa Angelika Fabritiuksen kanssa ja tämä oli varakas, pyydettiin tähän lupaa Malmbergiltä, kuten siihen aikaan usein tehtiin heränneiden piirissä. Malmberg myöntyi sillä ehdolla, että Kihlman „lannoittaisi Jumalan

peltoa varoillaan“. Hän auttoikin nuoria pappeja ja toimitti uuden painoksen Wegeliuksen postillaa. Rakkaan vaimonsa varhaisen kuoleman jälkeen lähti Kihlman, jota herännäisyyden oppiohjelma ei enää tyydyttänyt, sekä huolestuneena terveydentilastaan, ulkomaille saapuen lopulta Tübingeniin, missä hän professori J. T. Beckissä löysi opettajan, joka saksalaisen professorin perusteellisuudella oli Raamattuun perehtynyt ja jonka raamatullinen oppi täysin tyydytti hänen henkensä ikävän. Korkea ja eheä oli se maailmankäsitys, jonka Kihlman siellä sai, ja syvä oli hänen sydämensä ilo, kun hän oli saanut vastauksen niihin kysymyksiin, jotka hänen mielessään liikkuvat, vaikka hän ei siellä ehtinyt perehtyä kaikkiin yksityiskohtiin, eikä ollut mitään toista maailmankäsitystä, joka olisi kyennyt tätä korvaamaan. Ingman oli tähän aikaan levoton ystävänsä puolesta, jonka pelkäsi joutuvan harhapoluille. Tiheään kirjoitti hän Kihlmanille kirjeitä ja varoitti häntä ihmisiin turvaamasta. Aluksi hän oli epäluuloinen Beckinkin kantaan nähden, mutta kun hän lähemmin siihen perehtyi, yhtyi hän siihen kokemaan. Oli muitakin Kihlmanin ystäviä, jotka epäluuloisina vastustivat hänen uutta kantaansa. Varsinkin J. I. Berghin syvä epäluulo hänen uuteen kantaansa aiheutti sen, ettei hän ruvennut mielipiteitään julkisuudessa puolustamaan, hän kun oli rau-

han mies. Kihlmanille oli varsinkin sairasten luona käynti pappina vaikea, kun sairas useinkaan ei itse halunnut pappia, vaan omaiset tai tuttavat toimittivat papin sairaan luokse. Tämä oli lähimpänä syytä siihen, ettei Kihlman ulkomailta palattuaan enää toiminut käytännöllisenä pappina. Hänet määrättiin Saksasta tultuaan arkkipiiispa Bergenheimin sihteeriksi. Sitten antautui hän koulunopettajan toimeen, ollen ensin saksankielen opettajana Vaasan lyseossa, joka Vaasan palon jälkeen sijaitsi Pietarissaessa. Kun Kihlman haki teologian lehtorin virkaa Vaasan lyseossa, kirjoitti hän väitöskirjan lapsikasteesta, jonka hän esitti Raamatun perusteiden mukaan. Useat olivat tämän johdosta huolestuneita, kun baptismi tähän aikaan oli levenemässä Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla, mutta Kihlman oli kauan ajatellut tätä asiaa ja hän tahtoi poistaa sen hämärän, joka oli olemassa kirkon opissa. Raamatun mukaan kaste perustaa ulkokohtaisen uudestisyntymisen, mutta itsekohtaiseen uudestisyntymiseen on tarpeen, että ihminen uskolla omistaa evankeliumin sanan. Sentäbden Raamattu sanoo, että Jumala synnyttää meidät uudesti totuuden sanalla (Jaak. 1:18). Ingmankin oli levoton tämän kirjan mahdollisiin vaikutuksiin nähden ja kirjoitti sen johdosta „Raamatullisissa tutkielmissaan“ kasteesta, mutta hän ei ole itse asiassa eriävällä kannalla, eikä hän tässä mainitse Kihlmanin nimeä.

V. 1864 perustettiin Helsinkiin normaalikoulu, jonka tehtävänä oli ulkomaiden koululaitosten mukaan uudistaa kouluolomme. Kihlman määrättiin v. 1866 ruotsalaisen normaalikoulun uskonnon yliopettajaksi, ja kun Jul. Bergroth, joka oli sen rehtori, siirtyi kouluylihallitukseen, tuli Kihlman normaalkoulun rehtoriksi. Koulumiehenä hän toimi tunnollisesti ja taidolla ja sai aikaan järjestyksen normaalikoulussa. Tässä toimessa hän pysyi vuoteen 1895. Hän oli aikansa etevin uskonnonopettaja maassamme. Hänet valittiin kahdeksan kertaa pappissäädyn edustajaksi valtiopäiville, ja hän oli säätynsä etevimpiä edustajia, toimien tärkeimmissä valiokunnissa.

Kun Kihlman tuli Helsinkiin, oli Tampereen pelavatehdas vaikeassa asemassa, ja hänet valittiin sen johtokunnan jäseneksi ja puheenjohtajaksi. Tämä tehdas oli silloin suurin tehdaslaitos maassamme, ja kun se oli vararikon partaalla, katsoi Kihlman velvollisuudekseen tehdä, minkä voi sen pelastamiseksi, ja hän onnistuikin siinä taitavalla toiminnallaan. Kihlmanin lujaluonteisuus ja selvänäköisyys tulivat ilmi hänen taistellessaan tehtaan pelastamiseksi. Kihlman oli liikemiehenä miehuullinen, älykäs ja rehellinen, ja hän on jättänyt syviä jälkiä vaikutuksestaan liikealalla. Hän on myös Kansallis-Osake-Pankin perustajia. Hän olisi kyllä halunnut päästä

vapaaksi pellavatehtaan toimista, mutta se ei ollut tehtaanomistajille mieleen, kun he pitivät häntä välttämättömän tarpeellisena johtokunnassa. Paljon työtä sai Kihlman tämän tehtaan takia. Ingmanille oli suureksi murheeksi, että hänen ystävänsä, jolle hän oli kaikki huolensa uskonut, tämän kautta johonkin määrään ulkonaisesti vieraantui hänestä. Kun Ingmanin kuolonsanoma Kihlmanille saapui, kirjoitti tämä v. Essenille: „Antero jättää jälkeensä tiedekuntaan tyhjän paikan, joka ei ole helposti täytettävissä. Niin hurskas teologi on harvinainen! Ja semmoinen suomalainen ja semmoinen ystävä! — Niin harvenee harvenemistaan pieni ystäväpiirimme!“ Täyttyessään 50 vuotta Kihlman piti erittäin sydämellisen puheen Ingmanille.

Samoin koski Kihlmaniin kipeästi hänen ulkomaa-laisen ystävänsä ja opettajansa J. T. Beckin kuolema, joka tapahtui v. 1878 joulukuussa. Sen johdosta hän kirjoittaa vanhalle ystävälle, neiti Lovise Alceniukselle Vaasaan 1 p:nä tammikuuta 1879: „Eilen, vuoden viimeisenä päivänä, saimme surullisen sanoman, että prof. Beck Tübingenissä kuoli 28 p:nä ja haudattiin jo 30 p:nä. Olen syvästi murheelinen. Olin toivonut kerran vielä pääseväni ulos tapaamaan häntä tässä elämässä. Nyt on liian myöhäistä! Ah! mitä olemmekaan menettäneet tässä miehessä! Hän oli Jumalan mies, totuuden todista-

ja, armoitettu ja runsaslahjainen kuin harvat muut. Hän oli ensiarvoinen tähti ja on suurella uskollisuudella ja väsymättömällä kärsivällisyydellä levittänyt jumalallista valoa. Onnellista hänelle, että hän niin suuren työn ja vaivan jälkeen on saanut astua Her-

J. T. Beck.

ransa rauhaan ja lepoon. Autuas hän, joka on päättänyt päivänsä ja saavuttanut sataman, johon hän järkkymättä ohjasi purttansa! Hän oli vieras maan päällä ja etsi parempaa isänmaata ja on löytänyt sen. Mutta me! Ah, tuntuu niin tyhjältä ja autiolta! Parhaimmat menevät! Kuka on rakentava sulun pahaa vastaan? Jumala armahtakoon meitä ja antakoon meille uskollisia paimenia! — Kristus

elää ja on alati sama. Hän olkoon turvamme, ohjaajamme, auttajamme joka päivä tänä uutena vuonna“. Essenille hän kirjoittaa pari viikkoa myöhemmin: „Vanha vuosi, joka tuotti niin paljon surua, toi lopuksi myöskin surullisen tiedon Beckin kuolemasta Tübingenissä. Siis on hänkin poissa, kunnioitettavin ihminen, jonka tässä maailmassa olen oppinut tuntemaan. Hän oli todellakin vuosisadan mies, Jumalan mies, aikamme profeetta. Minä asetan hänet kristillisen kirkon etevimpien miesten, Augustinuksen, Lutherin, Spenerin rinnalle. Hän oli uskollinen Jeesuksen tunnustaja sanoissa ja toimessa, sisäisessä ja ulkonaisessa elämässä. Ah! kuinka minua tuskastuttaa, etten repinyt itseäni irti kodin siteistä, vielä kerran istuakseni hänen kanssaan ja kuullakseni hänen sanojaan ja nähdäkseni hänen katsettaan ja tunteakseni hänen uskollista kädenpuristustaan. Nyt on liian myöhäistä! — Kuitenkin — Jumala elää. Kun kaikki otetaan pois, on kuitenkin Hän, Iankaikkinen, jäljellä, ja Hän tahtoo olla meidän ikuinen osamme, tahtoo olla ei ainoastaan etsittävänä, vaan myöskin löydettävänä. Oi, mikä sanomaton onni onkaan löytää Jumala! Antakoon Jumala suuresta armahtavaisuudestaan meille uusia välikappaleita niiden sijaan, jotka Hän on kutsunut luotamme iankaikkiseen rauhaan. — — — Jumala olkoon sydäimestä kiitetty armosta ja

valosta, jonka Hän tämän palvelijansa kautta on antanut!”

Tämä arvostelu on painava, sillä se on tunnollisen, tarkan asiantuntijan, joka koulunopettajanakin aina käytti Beckin teoksia. Ja se ilmaisee Kihlmanin todellisen kannan uskonnon alalla. Beckillä ei ollut erityistä oppiohjelmää eikä hän koulukuntaa perustanut, vaan hän opetti Raamattua. Hänen teoksensa ovat täynnä viittauksia raamatunlauseisiin, ja niillä hän tahtoo puhua. Niin syvästi oli Kihlman juurtunut tähän oppikantaan, etten voi uskoa, että hän sen perusteista koskaan pääsi vapaaksi. V. 1884, jolloin meillä oli aikomus tehdä yhteinen ulkomaanmatka, johon Kihlman ei kuitenkaan saanut tilaisuutta, kirjoitti hän minulle Upsalaan: „Mahdollista olisi, että minä heinäkuun alussa tulisin Sinun perässäsi suoraan Tübingeniin ja Baseliin. En uskalla kuitenkaan varmuudella antautua siihen toivoon. Minun olisi todella ollut tarpeen päästä ulos ainakin muutamaksi päiväksi elääkseni yhdessä henkilöiden kanssa, jotka pitävät kiinni raamatullisesta Kristuksesta, antamatta itseään kaikenlaisten opintuulten kuljetettavaksi. Mieskohtainen yhdessäolo ei ole merkitykseltään vähäarvoista. Onnitellen Sinua siihen, toivoen, että ja’at minullekin jotain, kun palaat.“

Jonkunlainen käänne tapahtui v. 1892 Kihlmanin

maailmankatsomuksessa. Hän esittää laajemmalta koulupuheessaan tänä vuonna, että „joka työ maallisessa kutsumuksessamme, olkoon työ henkistä tai ruumiillista laatua, on pyhää työtä, koska se on Jumalan tahdon pyhittämää. Aikaisemmin hänellä oli se käsitys, että maalliset tehtävät vaikeuttavat ihmisen yhteyttä Jumalan kanssa, ja hän kärsi alituisista huolista liikeasioissa. Hänen perusteensa oli, että ihmisen tulee elää Jumalan sanassa eikä vain oppia sitä. Nyt hän kokonaan antautui maalliselle tehtävälle. Ja hän kirjoittaa siihen aikaan Essenille: „Minä teen mielelläni työtä, koska katson sitä Jumalan tahtomaksi s. o. jumalanpalvelukseksi“. Käsitys maallisen tehtävän arvosta Jumalan tahdon tekemisenä on kyllä oikea, mutta sen Raamatun perusteen hän tässä unhottaa, että kristityn korkein tehtävä on Hengen temppelin rakentaminen, eikä kristitty saa sillä tapaa antautua maallisiin toimiin, että tämä perustehtävä jää syrjään. Kihlman otti niin paljon maallisia tehtäviä hoitaakseen, että totuuden temppelin rakennustyö siitä kärsi. Hän lausui kerran, että hänestä olisi pitänyt tulla teologi, ja jos hän olisi ollut uskollinen sille kutsumukselle, joka veti hänet tälle alalle, niin hänen työnsä olisi tullut eheämmäksi.

Kihlman, joka niin tarkkaan arvosteli elämän kysymyksiä, uskoi hyvää kaikista ihmisistä eikä aina

tarkemmin punninnut niitä vaikutteita, joita ystäviltään sai. Sen osoittaa myös hänen ystävyssuhteensa Helsingin saksalaisen seurakunnan pastoriin, tohtori v. Rohdeniin, joka toimi pappina Helsingissä vv. 1882—94. Kihlman oli saksalaisen seurakunnan jäsen, ja ruotsalainen normaalilyseo sijaitsi vastapäätä saksalaista kirkkoa ja pappilaa. Heidän kesken syntyi läheinen ystävyys, joka ei ollut terveellinen Kihlmanin hengelliselle kehitykselle, sillä v. Rohden oli ritschlianismin vaikutuksenalainen, eikä hän ollut tiedemies. Sentähden oudostuttaa, että Kihlman joutui niin läheiseen yhteyteen hänen kanssaan. Hän sanoo kirjeessään v. Rohdennille vuodelta 1897: „Se läheinen suhde, joka kehittyi meidän kesken Sinun virka-ajallasi Helsingissä, on suuresti vaikuttanut uskonnolliseen kehitykseeni, ja koska pidän tätä kehitystä kehityksenä parempaan päin, niin tunnen olevani Sinulle syvässä kiitollisuudenvelassa. Olen Sinuun yhdistetty mitä sisimmillä siteillä. — — Monessa kohden olen vielä keskeneräinen“. Eräässä toisessa kirjeessä hän sanoo, ettei hän pidä tarpeellisena alottaa taistelua, ennenkuin itse on sisässään vienyt taistelun loppuun. Tähän aikaan hän lausui, että uusi teologia oli antanut hänelle kristillisen vapauden, mutta siinä hän erehtyy, sillä uusi teologia on luisunut uskon piiristä järjen piiriin, ja tässä teologi ei koskaan voi

saavuttaa tosi vapautta, sillä järjellä ihminen ei voi kristinuskon ylimaailmallista olentoa käsittää. Kun Kihlman tohtori von Rohdenin vaikutuksesta lähtee uusille poluille, on se hairahdusta, joka on ristiriidassa hänen entisen uskonnollisen kehityksensä kanssa. Ja hänen taipumuksensa epäröimiseen teki kielteisen teologian teoksien penkomisen hänelle vaaralliseksi. Ihminen on luotu uskaan. Kihlmanin laaja, monipuolinen liiketoimi, joka vaati paljon henkistä työtä ja piti hänet lähemmässä yhteydessä myöskin uskonnosta vieraantuneiden liikemiesten kanssa, selittää tämän hairahduksen mahdollisuuden. Hänen herkkäuskoisuutensa ystäviinsä nähden tuotti hänelle myös suuria taloudellisia tappioita. Kun liikemies Fabian v. Schantz pyysi häntä takaukseen ja hän myöntyi, menetti hän kaiken omaisuutensa. Siihen aikaan pidettiin varakkoon joutumista jossakin määrin epäkunniallisena, vaikka onnettomuuteen joutunut vain tahtoi auttaa toista. Tunnen ne kärsimykset, joiden alaiseksi Kihlman tämän kautta joutui. Hän sai ponnistaa kaikki henkensä voimat pysyäkseen pystyssä, ja suurella tarmolla hän vähitellen pääsi sortotilasta ja vaurastui jälleen.

Hän hoiti tunnollisesti koulutoimensa, sai paljon työtä tehdä liikealalla ja öisin hän tahtoi tieteellisiä harrastuksiaan hoitaa, mutta tämä kävi hänelle yli-

voimaiseksi. Hän luki hajanaisesti tieteellisiä teoksia eikä hän tällä alalla pysynyt raittiilla kannalla. Hän käänsi suomeksi eräässä aikakauskirjassa osan Kaftanin Uskonoppia, joka monessa kohden poikkeaa Raamatusta, mutta hän ei anna mitään arvostelua siitä. Hän luki myös mieltymyksellä Harnackin kirjaa „Das Wesen des Christentums“, joka on Saksan rationalismin katkismus. Aspelin—Haapkylä lausuu Kihlmanin elämäkerrassa: „Todella ihmeellinen olikin hänen henkensä joustavuus: 70 vuotta täytettyään pystyi hän vielä monessa tärkeässä kohdassa vapautumalla ennakkoluuloista laajentamaan, uudistamaan uskonnollista katsantotapaansa. Tällainen sisällisen elämän virkeys lähen-telee ihanteellisuutta“. Tämä arvostelu on kuitenkin erehdys. Kohtasin Kihlmanin usein hänen elämänsä viimeisinä vuosina, eikä hänellä silloin ollut yhtään tukea tässä uuden teologian oppisuunnassa. Kesällä 1899 hän matkusti Saksaan ja kuunteli uuttesti useassa yliopistossa luentoja. Luultavasti hän tahtoi tällä matkalla täydentää ne puutteet, jotka olivat olemassa hänen uudessa käsityksessään, mutta matkan tulos oli hänelle masentava. Hänen vaimonsa lausunnon mukaan murtuivat hänen henkiset voimansa kokonaan tällä matkalla. Kihlmanin viimeiset vuodet olivat raskaita, sillä hän menetti kokonaan työkykynsä, ja muisti oli kadonnut. Ne

kärsimykset, joita Kihlman tämän johdosta sai kokea, puhdistivat luullakseni häntä niistä uusista ihanteista, jotka eivät hänelle minkäänlaista tukea antaneet. Kihlmanilla oli kuitenkin aina uskonnollista harrastusta, ja hän on minulle yhä se rakas opettaja, joka rakasti totuutta ja oikeutta yli kaiken. Hän kuoli heinäkuun 19 p:nä 1904.

Olemme pitemmältä Kihlmanista kirjoittaneet, sillä hän vaikutti syvästi Ingmanin kehitykseen ja tuli vaikuttaneeksi Suomen kirkon kehitykseen sen kautta, että J. T. Beckin luennot ja teokset hänen kauttaan ensin tulivat tunnetuiksi Suomessa.

Lauri Stenbäck oli Ingmanin parhaita ystäviä. Hän oli syntynyt 26 p:nä lokakuuta 1811 Kuortaneella ja tuli ylioppilaaksi 9 p:nä kesäkuuta 1827. Hän vaikutti jo ylioppilasaikanaan palavalla hengellään syvästi Ingmaniin, ja ystävyys kesti Stenbäckin kuolemaan asti v. 1870. Jo ylioppilaana liittyi hän heränneihin, opiskeli 2½ vuotta Upsalassa, toimi etevänä koulumiehenä maassamme ja tuli sittemmin Isonkyrön kirkkoherraksi, siirtyen tässä toimessa ollessaan raamatulliseen suuntaan. Hänessä oli paljon hengenheimolaisuutta Ingmanin kanssa. V. 1840 heinäkuussa vihittiin Stenbäck maisteriksi yliopiston riemujuhlassa. Silloin oli saapuvilla myöskin Paavo Ruotsalainen, luultavasti juuri Stenbäckin kutsumana. Hän oli joskus läsnä juhlalli-

suuksissa, kuitenkin ainoastaan katselijana ja kuuntelijana, mutta iltaisin kokoontui joukko nuoria Paavon ympärille milloin minkin asuntoon kuulakseen hänen puheitaan. „Evangeliskt Veckoblad“ alkoi Stenbäckin toimittamana ilmestyä v. 1839. Aputoimittajina olivat C. G. v. Essen ja J. I. Bergh. Viimeinen numero ilmestyi 15 p:nä maaliskuuta 1841, jolloin se lakkautettiin keisarin määräyksestä.

Lähellä Ingmania oli myöskin kirkkoherra *Frans Henrik Bergroth*, joka oli nainut Hilda Elisabeth Fabritiuksen, Ingmanin ensimmäisen vaimon sisaren. Vietettyään häänsä Nygårdissa Espoon pitäjässä vei Bergroth nuoren vaimonsa Pihlajaveden pappilaan, jonne ei silloin vielä ollut maantietäkään. Sieltä hänet pyydettiin pitäjänapulaiseksi Keuruulle, jonne hän rakennutti itselleen kodin kauniille Lehtiniemelle. Tähän vieraanvaraiseen kotiin kokoontui usein pappeja ja muita tuttuja, niin että siellä oli miltei aina vieraita. Essen tuli tavallisesti Ylihärmästä sinne perheineen joka kesä. Siellä kävi Kihlman vaimoineen. Myöskin Ingman kävi siellä sukulaisiaan tervehtimässä. Lapsia oli Lehtiniemellä 12 ja vieraita usein 30—40 henkeen asti, mutta aina oli emäntä herttainen ja runsaskätinen. Bergroth oli pitäjänapulaisena 20 vuotta, jona aikana pitäjäläiset antoivat hänelle vapaaehtoisen pal-

kan. Sitten hän oli kirkkoherrana Keuruulla 13 vuotta, ja siinä virassa hän kuoli v. 1881.

Elias Lönnrot oli myös Ingmanin läheisiä ystäviä ja heidän ystävyytensä kesti Ingmanin kuolemaan asti. Ingman vietti kesän 1868 perheineen Sammatissa hänen luonaan ja seuraavan kesän Karjalohjalla aivan lähellä pappilaa sijaitsevassa Frigårdin asunnossa. Lavantauti liikkui maassa tähän aikaan ja Ingmankin sairastui siihen, mutta parani. Ajoittain Lönnrot asui virasta eronneenakin Helsingissä, kun tyttäret kävivät siellä koulua, ja seurusteli silloin läheisesti Ingmanin perheen kanssa. Helsingissä asuessaan Lönnrot piti mielellään pappeinkokouksia luonaan, sillä uskonnollinen mieliala veti hänet kirkkoon, ja Sammatissa hän kauan aikaa Karjalohjan kirkkoherran apumiehenä hoiti saarnatointia, kun ei Sammatissa ollut pappia. Lönnrotin herttainen olento oli Ingmanille virkistykseksi niinkuin muillekin, jotka saivat seurustella hänen kanssaan. Hän kuoli Sammatissa v. 1884.

Professori *O. F. Myhrberg*, joka oli eksegetiikan professorina Upsalassa, kuului hänkin Ingmanin ystäväpiiriin, ja hän oli Ingmanille erittäin rakas. Ingman kävi häntä siellä tervehtimässä ja aikoi v. 1877 syksyllä lähteä Ruotsiin pappeinkokoukseen ja samalla käydä Myhrbergiä tervehtimässä, mutta

kuolema teki tyhjäksi tämän aikeen. Myhrberg kävi myöskin Ingmanin luona Helsingissä. He olivat toisiaan tukemassa, mutta sovinto-opissa he olivat eri mieltä.

Ingmanin ystäviä oli myös *Frans Oskar Durch-*

Frans Oskar Durchman.

man, joka ollessaan apulaisena Isossakyrössä käänsi Ingmanin kanssa Lutheruksen Kirkkopostillan suomeksi. Hän oli innokas kansan ja suomalaisuuden ystävä ja teki paljon lukutaidon kohottamiseksi Isossakyrössä. Hän taisteli myöskin tarmokkaasti juoppoutta ja muita paheita vastaan, teroittaen pyhyiden tarpeellisuutta saarnoissaankin, jotka olivat ytimekkäitä ja raamatullisia. Durchman oli se-

kä saarnamiehenä että messupappina maamme ensimmäisiä. Luonteeltaan hän oli suora ja herttainen ja uskollinen ystävytydessä. Hänen ystävyssuhteensa Ingmaniin oli läheinen ja professorina Ingman kävi häntä tervehtimässä Iissä. Hän kuoli Vöyrisä v. 1880.

Ylioppilasaikoinaan olivat Ingman ja *Julius Immanuel Bergh* läheisiä ystäviä, ja he tekivät yhdessä työtä herännäisyyden piirissä. Bergh oli herännäisyyden johtomiehiä, lahjakas ja oppinut ja pysyi uskollisena Paavon opille. Ingman vieraantui myöhemmin johonkin määrään tästä nuoruuden ystävästä.

Anders Oskar Törnudd, joka myös oli Ingmanin ystäviä, oli Pihlajavedellä pappina ja rakennutti Keuruulle järven rannalle kauniin Äkkilän huvilan voidakseen usein olla vieraana Lehtiniemellä Bergrothin luona. Hän kuului aikanaan herännäisyyteen, mutta siirtyi sittemmin raamatulliselle kannalle. Hän oli pitemmän aikaa pappina Vimpeissä ja Lapualla ja oli hyvä saarnamies.

Ingmanin ystäivistä mainittakoon vielä *Karl Nauklér*, joka oli uskollinen Raamatun oppilas. Hänen henkensä liikkui aina Raamatussa. Hän teki alituisen Ingmanille syvämielteisiä kysymyksiä hengellisellä alalla, ja kuultuaan hänen kuolemastaan Ingman huomautti, että hän nyt oli saanut kysy-

myksiinsä tyydyttävän vastauksen. Kuumehoureissaan hän kuolinvuoteellaan huudahti: „Ingman, Ingman, on taisteltava elämän kruunun puolesta“, mikä teki syvän vaikutuksen Ingmaniin, kun hän sai siitä kuulla. Nauklér oli aikaisemmin pappina Pihlajavedellä ja kärsi katovuosina sanankuulijainsa kanssa suurta puutetta. Hän kuoli pappina Pietarsaaressa v. 1876.

Yksilön vaikutus on rajoitettu, ellei hänellä ole kannatusta kansan keskuudessa. Ingmanin rakastava henki veti niitä puoleensa, jotka pääsivät häntä tuntemaan. Suuri oli niiden luku sivistyneissä ja kansassa, jotka häntä rakastivat.

**INGMAN PAPPINA ALAHÄRMÄSSÄ JA YLI-
VETELISSÄ (1844—1862), KIRJAILIJANA JA
RAAMATUN KÄÄNTÄJÄNÄ.**

Ingman oli usein käynyt Espoon kartanosta vierailulla C. G. v. Essenin luona, joka asui omassa Nygård-nimisessä talossaan vaimonsa ja tämän kolmen viehättävän ja jaloluontoisen tyttären kanssa. Ingmanin sydän kiintyi keskimäiseen näistä, *Lina Fabritiukseen*. Heitä yhdisti sekä syvä rakkaus että yhteinen uskonnollinen vakaumus. Otettakoon tähän seuraavat rivit eräästä kirjeestä, jonka Ingman kirjoitti tulevalle kälylleen, Hilda Bergrothille, Helsingistä 15/12 1843: „Tulit kai, rakas Hilda, sangen noloksi, kun tullessasi Peskaan (Malmbergin, J. Berghin, Ingmanin, y. m. heränneiden pappien yhteisesti omistama talo Ruovedellä) et enää tavannutkaan minua siellä. — Mutta miksi onkaan sinulla niin viehättävä sisar kuin tuo Lina on. Se oli hänen syynsä, etten viihtynyt synkässä, yksinäisessä Peskassa, vaan muitten muuttolintujen tapaan rakkauden siipien kantamana riensin lämpimille seuduille.

Tietänet, Hilda, omasta kokemuksestasi, miten on tuskallista ja vaikeaa kauan olla erillään rakastetustaan. Kuitenkaan minulla nyt ei ole syytä valittaa, sillä koko tämän pitkän (minulle lyhyen) syksyn olen luonnollisilla, likinäköisillä silmilläni saanut katsella morsiantani, sillä Lina ja Gela (nuorin sisar Angelika) ovat jo noin 6 viikkoa olleet täällä voimistelemassa. Ja voit ajatella, kuinka hupaista meillä on ollut. Meistä molemmista on kumminkin kiusallista olla kauan kihlattuina. Ihanteellinen kosimiselämä on mielestäni hengellisessä suhteessa — joskus ollut minulle vastuksena. Sen vuoksi olemme vähin mieltineet viettää häitä jo tulevana talvena“. Häät vietettiin jouluaattona v. 1844. Muutamaa päivää aikaisemmin hänet oli vihitty papiksi Turussa ja määrätty Alahärmän kappalaisen *T. Calénin* sijaiseksi.

Onnellisena lähti Ingman nuoren vaimonsa kanssa Alahärmään, jossa hän sai kokonaan antautua kalliiseen paimentyöhön. Ihanteellinen oli Ingmanin luonne, ihanteellinen se koti, jossa hän siellä asui, jossa oli niin paljon suloa, rakkautta ja onnea. Ja seurakunnassa, jossa hän ensi kerran sananpalvelijana toimi, oli paljon Jumalan sanan nälkää ja janoa, mikä teki papillisen toimen siellä rakkaaksi. Runsas oli se sanan kylvö, minkä hän siellä toimitti. Vaikka tässä seurakunnassa siihen aikaan tapo-

jen turmelus oli suuri, sai hän paljon rakkautta osakseen, ja vielä professorina ollessaan tuli häntä tervehtimään alahärmäläisiä, jotka olivat häneltä oppineet rakastamaan Jumalan sanaa ja rukoilemaan. Koko sydämensä tarmolla antautui hän papilliseen toimeen, ja runsaat olivat ne hedelmät, jotka siitä syntyivät. Uskoville oli hän Alahärmässä isänä, jonka sanoilla oli erityinen arvo. Lukuisat olivat ne kodit, jotka Ingmanin vaikutuksesta kokonaan muuttuivat, joissa nyt joka päivä rukouksen uhrit nousivat taivaaseen. Mutta syvin murhe kohtasi myös Ingmania siellä. Hänen armas vaimonsa, johon hän oli koko olennollaan kiintynyt, kuoli puolentoista vuoden perästä. Rajaton oli Ingmanin suru ja vaikea oli saada häntä eroamaan rakastetun ruumiin läheisyydestä. Ystävät pelkäsivät, että Linan kuolema oli vievä Ingmaninkin hautaan.

Herännäisyyden suuri siunaus lähti suureksi osaksi Raamatusta ja niistä hyvistä kirjoista, joita papit toimittivat kansalle; Wegeliuksen, Björkqvistin ja Nohrborgin saarnakirjoja ja J. Arndtin „Totisesta kristillisyydestä“ levitettiin suuria määriä. Niin ilmoittaa N. K. Malmberg erään kirjeen mukaan vuodelta 1852 lähettäneensä Ingmanille Alahärmään 200 Wegeliuksen ja 200 Björkqvistin postillaa, jotka yhteensä maksoivat 670 ruplaa. Näiden yleisesti levinneiden hyvien saarnakirjojen vaikutus herännäisyy-

teen on ollut syvä ja suuriarvoinen ja täydentää suuressa määrässä sitä puutetta, mikä yleensä oli heränneiden uskonnollisessa tiedossa.

Ingman teroitti pappina kristinuskon ylimaailmalista olentoa; sen elämää, voimaa ja valoa hän tahtoi levittää kansaan. Uskon kilvoitukseen tuli kristityn astua ja siinä pysyä. Hänen tuli uskon silmillä katsella sitä elämän Herraa, joka sen ilon tähden, joka taivaissa oli odotettavana, kärsi ristin, piti pilkan halpana ja nousi Jumalan valtaistuimen oikealle puolelle (Hebr 12:2). Ylöspäin ja eteenpäin tuli kristityn katseen olla suunnattuna. Sitä matalaa kristillisyyttä, joka hoipertelee ja horjuu maallisissa puuhissa, ei hän rakastanut. Jumalan kansalla on lepo tarjona, jossa kilvoittelija saa levätä teoistaan, niinkuin Jumalakin teoistaan lepää. Tämä maallinen elämä on henkisen työn ja kilvoituksen aikaa. Apostoli sanoo: „Etsikää sitä, mikä on ylhäällä, jossa Kristus on ja istuu Jumalan oikealla puolella. Harastakaa sitä, mikä on ylhäällä, älkääkään sitä, mikä on maan päällä“ (Kol. 3:1, 2). Ingmanin ihanteellinen mieli kiintyi niihin korkeihin totuuksiin ja lupauksiin, joita Jumala on antanut uskovalle. Totuutena oli hänelle Herran sana: „Mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, mikä ei ole ihmisen sydämeen astunut, sen on Jumala valmistanut niille, jotka Häntä rakastavat“ (1 Kor. 2:9). Isän koti yl-

häällä oli Ingmanin silmämääränä, ja virvoittavana tukena oli hänellä Herran sana: „Isä, Minä tahdon, että missä Minä olen, siellä nekin, jotka olet Minulle antanut, olisivat Minun kanssani“ (Joh. 17:24). Moo- ses johdatti Israelin kansan Egyptin orjuudesta ja tahtoi viedä sen lupauksen maahan, mutta kun kansa tuli tämän maan rajoille ja sen väkevät kansat olivat voitettavat, pelkäsi se epäuskossa, eikä totellut Jumalaa, niin että sen täytyi palata korpeen, jossa se kuoli. Varoittavana esimerkkinä esitti Ingman usein tämän kansan kohtaloa, joka oli käynyt meren läpi ja korvessa syönyt mannaa taivaasta ja kauan kulkenut tulipatsaan ja pilvipatsaan johdolla, ja kuitenkin oli tottelematon Herralle. Perintö, katoamaton, saastuttamaton ja turmeltumaton, on kaikille kristityille tallelle pantu Jumalan luona. Sitä perintöä tulee kristityn tavoitella. Hänen tulee kilvoitella uskon hyvä kilvoitus ja käsittää iankaikkinen elämä, johon hän on kutsuttu. Todellinen ja korkea on tämä kristityn määrä, mutta kilvoitusta se kysyy. Sitä vaatii kristinusko jokaiselta, joka tahtoo autuaaksi tulla. Ken ei ole todella kääntynyt, hän ei ole uuden liiton vasitukseen piiriin astunut. Sitä Ingman usein teroitti.

Jumalan sana on iankaikkisen elämän siemen. Tämä sana on uskossa kätkettävä sydämeen. Se tuo Jumalan valtakunnan sinne. Mutta se ei ole ainoas-

taan lohdutuksen ja toivon sana, vaan myös ojenuksen ja kurituksen. Se on elävä ja voimallinen ja eroittaa sielun ja hengen. Jumalan sanaan tulee kristityn itsekohtaisesti turvata. Tähän elävään Jumalan sanaan koetti Ingman koko henkensä voimalla johdattaa kuulijansa. Kristityn tulee oppia elämän taistelussa etsimään turvansa ja voimansa Jumalan omasta sanasta, eikä turvata ihmisiin. Siihen tulee hänen perehtyä, ja koetuksen päivänä on hänen sielstä apua etsiminen. Itsekohtainen uskon suhde Kristukseen on sentähden kristitylle ennen kaikkea tarpeen. Ei hän saa tyytyä joukkoukseen. Ja turva on kristityllä varma. Hänellä on Ylimäinen pappi, joka on noussut yli kaikkien taivasten ja joka hallitsee kaikkia. Tämä Ylimäinen pappi on ollut kaikessa kiusattu, kuten hänkin, mutta ilman syntiä. Hän voi armahtaa ja Hän tahtoo armahtaa. Jumala on Isä, joka ei säästänyt ainokaista Poikaansa, vaan antoi Hänet alttiiksi kaikkien edestä. Hän ei voi olla lahjoittamatta kaikkea muutakin uskovalle Kristuksen kanssa. Näin koetti Ingman johdattaa sanankuulijaansa, ja Kristuksen oppilaaksi tahtoi hän hänet tehdä. Niissä, jotka ovat olleet Ingmanin oppilaina, huomaamme vielä omituisena piirteenä mielen alituista liikkumista Jumalan omassa sanassa. Vuonna 1847 tammikuussa meni Ingman uuteen avioliittoon *Erika Agatha Hällforsin* kanssa, joka

oli Isonkyrön rovastin tytär. Hän oli uskollinen puoliso ja taitava perheenemäntä. Tästä avioliitosta syntyi poika, *Martin Filip*, isän lemmikki, ja neljä tytärtä, *Junia*, *Anna*, *Elina Helena* ja *Aina Sofia*. Palkkaa ei Ingman Alahärmässä saanut, kun kappalainen oli köyhä ja omituinen. Kun palkka joskus tuli puheeksi, sanoi Calén taputtaen Ingmania olkapäälle: „Minun poikani, minun poikani, isällä ja pojalla on kaikki yhteistä“. Ingman oli ensimmäisen vaimonsa kanssa saanut yksityisomaisuuden, joka teki hänet riippumattomaksi aineellisessa suhteessa.

Murhenäytelmällä loppui kuitenkin Ingmanin papillinen toimi Alahärmässä, jota kesti lähes 9 vuotta. Kolme nuorukaista, Ingmanin entisiä rippikoulupoikia, oli häirinnyt rauhaa kirkon läheisyydessä, ja Ingman nuhteli heitä siitä vakavasti saarnatuolista, mainiten heidät nimeltä. Sitä ei vallaton Pohjanmaan nuoriso kärsinyt, vaan se päätti kostaa. He olivat väijyksissä metsässä sen tien läheisyydessä, jossa Ingmanilla oli tapana joka päivä kävellä. Tuo uskollinen opettaja, joka pelkäämättä nuhteli syntiä, oli ammuttava, mutta Jumala suojeli palvelijaansa. Samana päivänä, jolloin tuo kammottava teko oli tehtävä, tuli Essen Ylihärmästä hänen luokseen vierailulle, eikä hän sinä päivänä lähtenytkään tavanmukaiselle kävelyllään. Silloin nuo hurjat nuorukaiset päättivät yöllä murtautua hänen kotiinsa ja sur-

mata hänet hänen vuoteessaan. Eräs uskollinen kansannainen ilmoitti Ingmanille heidän murha-aikestaan, ja estääkseen kauheaa rikosta ei Ingmanilla ollut muuta neuvoa kuin viipymättä poistua paikakunnalta, jonne hänen täytyi jättää sairas vaimonsa ja muu perheensä, eikä hän sinne enää palannut. „Minä itkin katkerasti,“ sanoo Ingman, „kun minun täytyi erota entisestä seurakunnastani, mutta ei se auttanut: minun täytyi lähteä. Paljon, paljon olen kärsinyt Alahärmässä“. Nämä viimeiset sanat tarkoittavat sitä katkeruutta, jolla Malmbergin herännäispuolue oli kohdellut niitä pappeja, jotka olivat siitä luopuneet, joihin Ingmankin kuului.

Ingmanin äkillinen lähtö Alahärmästä kesäkuussa 1853 vaikutti järkyttävästi hänen hermostoonsa. Sen johdosta hän oli seuraavan vuoden alussa jonkun aikaa virkavapaa nauttien lääkärinhoitoa ensin Helsingissä ja sitten Pietarsaaressa. Joulukuun 4 p:nä 1853 oli hänet määrätty kirkkoherran sijaiseksi Hattulaan ja sieltä siirrettiin hänet 21 p:nä kesäkuuta seuraavana vuonna armovuodensaarnaajaksi Messukylään. Siellä hänellä oli aikaa lukutöihin ja sitä rauhaa, jota hän niin suuresti kaipasi. Sielläkin suhtautuivat „körttiläiset“ häneen epäluuloisesti, väittäen häntä harhauskoiseksi, kuten hän itse kirjoittaa, ja lisää siihen: „Mutta 'kläninkikristityt', moniaat hiljaiset ja hurskaat ihmiset, jotka Raamatun tunnusmerkkien

mukaan näyttävät elävän Jumalassa, hyväksyvät ja vastaanottavat (opetukseni)". Ingman koetti siellä hartaasti syventyä Beckin oppiin. Kirjeissään Kihlmanille hän sanoo suuresti kunnioittavansa häntä ja asettavansa hänet kaikkien saksalaisten teologien edelle, vaikkakaan hän ei vielä täysin hyväksynyt hänen teologista kantaansa. Muutamia kuukausia myöhemmin hän kirjoittaa: „Nykyään olen tutkinut Beckin Lehrwissenschaftia. Siitä kirjasta opin enemmän teologiaa ja eksegetiikkaa kuin kaikista muista apulähteistäni yhteensä. Viikon päästä ryhdyn hebrealaiskirjeen eksegetiikkaan ja Beckin etiikkaan muistiinpanojesi mukaan. Mutta etkö tahdo lähettää minulle jatkoa. Haluaisin suuresti lähemmin perehtyä niihin kohtiin omantunnon opista, jotka viimeksi täällä ollessasi luit minulle". Myöhemmissä kirjeissään Ingman sanoo muuttaneensa saarnatapaansa ja toivoi, että Kihlman joskus kuulisi hänen saarnaavan.

Oleskelu Messukylässä ei tullut pitkäaikaiseksi. 11 p:nä huhtikuuta 1855 hän tuli kappalaiseksi Ylivete-liin, jossa hän taas sai pysyvän, armaan kodin. Pappila siellä on luonnonihanalla paikalla Vetelin joen rannalla, joka sillä kohdalla tekee käänteeseen, niin että joki, jossa on kuohuva koski, antaa viehättävän näköalan, ja sitä näkyy 2 kilometriä kirkolle. Edellinen pappi, Aspelin, oli pappilaa hyvin hoitanut ja

sen puutarhaa kaunistanut. Ingman, joka luontoa rakasti, ihaili maisemaa ja istui paljon joen toisella rannalla siellä olevassa sammalsohvassa kirjojaan lukien. Hänen terveytensä vahvistui siellä, ja nyt alkoi hänelle uusi lukuaika. Oli viime vuosina usein

Ylivetelin kirkko.

tullut ilmi, että oppineisuus oli kirkolle tarpeen. Ingman antautui suurella innolla lukutoimiin, ja hänestä tuli oppinut teologi. Kuitenkin oli tästä seurauksena, ettei hän voinut sillä tapaa antautua käytännölliseen pappistoimeen kuin Alahärmässä. Kansaa tuli kyllä naapuriseurakunnistakin oppinutta „Iikmannia“ kuulemaan, ja he saivat puhua hänen kanssaan pappilassa lauantai-iltoina ja sunnuntaina

puolenpäivän jälkeen, mutta suurin osa hänen aikaansa meni siellä luku- ja kirjoitustöihin. Eikä Ylivetelissä ollut sitä Jumalan sanan janoa kuin Alahärmän kansassa. Uuttera, alituinen lukutyö aiheutti senkin, ettei saarna ollut yhtä yksinkertainen ja kansantajuinen kuin ennen. Mutta innokkaita ja

Näköala Ylivetelin pappilasta.

hartaita sanankuulijoita oli hänellä sielläkin ja runsaat olivat hänen työnsä hedelmät kansan keskuudessa. Ylivetelistä kävi Ingman usein Kokkolassa ja saarnasi joskus siellä. Hän oli siellä apteekkari Wichmanin vieraana, joka kuului herännäisyyteen ja jonka vierasvarainen koti aina oli heille avoinna. Näinä vuosina oli hänellä paljon surua kodissa, kun hänen ainoa poikansa, *Martin Filip*, kuoli v. 1856 kahden vuoden vanhana, ja hänen vaimonsa, joka oli

tähän lapseensa syvästi kiintynyt, kuoli seuraavana vuonna. V. 1858 lokakuussa meni Ingman avioliittoon neiti *Emelie Vilhelmina Fredrika Palmrothin* kanssa Ruovedeltä, joka oli hänelle hiljainen, hyvä kodin vaalija. Hän kuoli toukokuussa 1906.

Ingmanin esikoisteos kirjallisella alalla on, niin kuin jo on mainittu: „Vielä muutama sana

Ylivetelin pappila.

herännäisyydestä“ (Ännu några ord om pietismen), jonka hän julkaisi v. 1843. Kaksi vuotta myöhemmin julkaisi hän Joukahaisessa: „Mietelmiä suomalaisista kokeistamme“. Edelleen tutki hän suomen kieltä oppiakseen sitä yhä paremmin. Vuosina 1848—50 toimitti Ingman F. Durchmanin kanssa Lutherin Kirkko-Postillan suomennoksen, joka oli suureksi avuksi Suomen papille ja vaikutti paljon heidän saarnoihinsa kielellisessäkin suhteessa. Vuosina 1850—1852 kirjoitti

Ingman Hedbergin oppia vastaan: „Hedbergin teko-opin kumoaminen ja Evankeliumin puolustus Pyhän Raamatun

A. W. Ingman ja vaimonsa Emelie o.s. Palmroth.

ja kirkkomme tunnustuskirjojen perustuksella“. (Hedbergiska verklärans vederläggning och Evangelii försvar i grund av den Heliga Skrift och vår kyrkas symboliska böcker, 1850) ja „Hedbergiläisyys Pyhän Raamatun ja kirkkomme tunnustuskirjo-

j e n m u k a a n t a r k a s t e t t u ” (Hedbergianismin skärskådad enligt den Heliga Skrift och vår kyrkas symboliska böcker, 1, 2, 1851, 1852). Hän lähtee siltä kannalta, millä herännäinen nuorisoryhmä yliopistossa oli, joka kokonaan hyväksyi kirkon opin, mutta tahtoi saada elämää ja henkeä kirkon oppikaavoihin. Hän ei ole vielä itsekään perehtynyt kaikkiin herännäisyyden yksityisiin opinkohtiin, vaan tahtoo puolustaa kirkollisen opin perusteita Hedbergin uutta oppia vastaan.

Kysymys edeltäkäyvästä parannuksesta tuli esille Hedbergin erotessa herännäisyydestä, niinkuin on mainittu. Useat käsittivät Hedbergin kannan semmoiseksi, että hän kokonaan hylkäsi edeltäkäyvän parannuksen ja opetti, että ihminen semmoisenaan omistaa Kristuksen ja pääsee välittömästi armon tilaan, vaikka Hedberg ei sitä myönnä. Tätä näkökohtaa puolusti A. F. Granfelt kirjassaan „A r m o n j ä r j e s t y k s e s t ä ” (Om nådens ordning). Granfeltin mielipide on, että ihmisen kehityksessä parannus ja usko vaikuttavat yhdessä, niin että ihminen vähitellen siirtyy itsekkyydestä elämään armosta, ja hän sanoo sen säännölliseksi, että ihminen ilman edeltäkäyvää parannusta uskossa käsittää koko Kristuksen, joten hän pääsee armon tilaan. Ingman puolustaa kirjassaan „E d e l t ä k ä y v ä s t ä p a r a n n u k s e s t ä ” (Om den föregående bättringen) vuo-

delta 1856 parannuksen tarpeellisuutta, kun ei ihminen ilman lain ja armon valmistavaa työtä voi omistaa Kristusta. Synnin turmelus särkee säännöllisen kehityksen ja tekee valmistavan parannuksen välttämättömäksi.

Kesällä 1853 oli Ingman terveyttään hoitamassa Turun kylpylaitoksessa, jolloin arkkipiispa Bergenheim pyysi häntä tarkastamaan suomalaisia aapiskirjoja ja antamaan niistä lausunnon. Tarkastuksen tuloksena oli, että kaikki kolme aapista, joita tarkastus koski, olivat sekä kieleen että sisällykseen nähden vähemmän tyydyttäviä. Sentähden Ingman yhdessä Tampereen tehtaansaarnaajan Berndt Bergrothin kanssa korjasi perinpohjaisesti Otto Tandefeltin „Kuva-aapeluksen“. Kihlmanin asettaessa kyseenalaiseksi, oliko ensimmäinen oppikirja lukutaidossa välttämättä myöskin oleva ensimmäinen oppikirja kristinuskossa, puolustaa Ingman pitkässä kirjeessä hänelle noudattamiaan periaatteita, jotka olivat yhtäpitäviä entisten aapistentekijäin mielipiteitten kanssa, ja joiden periaatteiden mukaan aapiskirja on oleva kristillinen oppikirja. Hän vetoaa tässä kirkkoisä Irenaeukseen, jonka sanoja käyttäen, Herra Jeesus on ollut pieni lapsi, jotta meidän lapsemme Hänen kauttansa pyhitettäisiin ja uudestisyntyisivät. Ingmanin ja Bergrothin toimittama aapiskirja ilmestyi nimellä „K u v a - A a p i n e n“ v. 1855. Te-

kijäin nimiä ei luonnollisesti mainita. Myöhemmin on tätä aapista ilmestynyt kymmeniä painoksia.

Vuonna 1852 julkaisi Ingman kirjasen „Lyhyt arvostelu herrojen Geitlinin ja Akianderin muistutusten johdosta suomalaiseseen raamatunkäännökseen“ (Kort betänkande angående Hrr Geitlins och Akianders „Anmärkningar till finska bibelöversättningen“). Ingman hyväksyi muistutukset, mutta hänestä ei silloinen sekava tilanne teologisella alalla kehoittanut valmistamaan uutta suomalaista käännöstä. Arkkipiispa Bergenheimin kiertokirjeellä kehoittaessa papistoa antamaan lausuntonsa suomalaisen Raamatun oikeinkirjoituksen korjauksesta tai uudistuksesta Ingman ehdottomasti kannattaa sitä, lämpimästi puoltaen, että samassa myöskin itse kieltä oikaistaisiin, niin että ilmeiset kielivirheet ja epäjohdonmukaisuudet poistettaisiin. Kesäkuussa 1856 päätti Turun piippiaseura kutsua Ingmanin toimittamaan uutta korjattua suomalaista raamatunkäännöstä, joten hän itse sai suorittaakseen ehdottamansa korjaustyön. Antaessaan Ingmanille tämän tehtävän, kääntyi piippiaseura miehen puoleen, joka sekä mielialansa että tietojensa puolesta oli toimeen sopiva. Hänen kirjeensä arkkipiispa E. Bergenheimille vuodelta 1855 osoittaa, millä syvällä kunnioituksella hän ryhtyi tähän tärkeään tehtäväänsä.

Hän sanoo siinä m. m.: „Tämä tehtävä on todella vastuunalaisin, minkä olisin voinut saada. Otan kuitenkin ilolla vastaan tämän tehtävän siinä tapauksessa, että minut voidaan katsoa siihen arvoksi. Sillä tahdon mielelläni suomalaisen Siionimme palvelukseen käyttää vähäiset kielitietoni. — Ihanaa suomen kieltä rakastan enemmän kuin mitään muuta kieltä; kenties onkin tämä viimeinen uhrilahja, jonka voin kantaa sen alttarille. Mutta niin suurella ilolla kuin lapsellisesta kunnioituksesta voinkin vastaanottaa tämän tarjotun tehtävän, yhtä suurella pelolla ja vavistuksella täytyy minun myös antautua niin pyhään toimeen. Huomaan, että tällä työalalla olen pyhiin rajoituksiin suljettu, niin kauan kuin yksinkertaisesti uskon pyhän Jumalan ilmoitukseen Raamatussa — en saa näin ollen julkeasti ja lihallisessa mielessä suorittaa tätä korjaustyötä, ei antaa yksistään kielellisten päähänpistojen minua johtaa, vaan tarkoin punnita jokaista sanaa, niin, joka pistettä ja pilkkua, joka tulee oikaistavaksi. Tähän huolellisuuteen ja varovaisuuteen velvoittaa minua omatuntoni ja se suuri kunnioitus, jota tunnen jumalallista Raamatun sanaa kohtaan“. Suurella innolla ryhtyi Ingman tähän tehtävään ja suoritti sen tavattomalla työkyvyllään kahdessa vuodessa, 1856—1858. Uusi Testamentti ja Psaltari ilmestyivät painosta vv. 1857 ja 1858

ja K o k o P y h ä Raamattu alkuraamattu in jälkeen ojennettu v. 1859. Hänen tehtävänsä oli nyt vain tehdä kielellisiä korjauksia, ja hän käytti apumiehinään tässä työssä maamme etevimpiä kielimiehiä. Varsinkin oli ennen mainittu Gust. Ad. Avellan hänelle suureksi avuksi. Tämä „Koetusraamattu“, jonka toimittajan silmämääränä on ollut suomen kielen „kirvoittaminen ruotsalaisuuden kahleista“ ja „itse käännöksen saattaminen alkutekstin rajalle“, sai osakseen paljon tunnustusta, jos kohta ankaraa vastustustakin. Paikoin maassamme syntyi papistossa levottomuutta sen johdosta, että piipliaseura täten ryhtyi toimittamaan suomenkielisen Raamatun korjausta, ja se vaati kirkon myötävaikutusta siihen. Tässä kohden oli syytä muistutukseen. Toimittaessaan kielellisiä korjauksia Raamattuun tuli Ingman siihen vakaumukseen, että perinpohjainen uusi käännös oli tarpeen. Uusi komitea asetettiin v. 1861 Raamatun käännöstä varten, ja Ingman tuli sen jäseneksi, mutta kun hän oli sitä mieltä, etteivät ne yksityiset kielelliset korjaukset, joihin tämä komitea ryhyi, poistaneet pääasiasta puutetta, ei hän ottanut osaa sen työhön.

Professorina Ingman aikoi ryhtyä uudestaan kääntämään koko Raamattua suomeksi, ja hänen julkaisemansa raamatunselitykset olivat valmistustyötä tähän. Mutta valitettavasti kuolema katkaisi

tämän aikeen, mikä oli suuri vahinko kirkolle, sillä Ingman oli ainoa, joka silloin olisi kyennyt tätä tärkeää tehtävää suorittamaan. Komiteatyö, jossa eri mielipiteitä sovittamalla yhteen tai äänestyksellä ratkaistaan, mikä Raamatun tekstiksi on tuleva, ei voi hyvää raamatunkäännöstä suorittaa. Käännöksen tulisi olla joko yhden henkilön teos tai olisi eri komiteajäsenille jaettava eri osat Raamattua, niin että jokainen omalla edesvastuullaan suorittaisi tehtävänsä. Tämä olisi kyllä sopivinta, sillä Raamatun kirjatkin ovat eri henkilöiden välityksellä syntyneet. Mutta vähäisessä kansassa ei ole semmoiseen työhön kykeneviä henkilöitä. Yleisenä perusteena tämmöisessä käännöstyössä on, että sisällön ja muodon tulee sopia yhteen, mutta Raamatun käännöstyössä arvellaan usein, että käännöksen voi irroittaa sisällöstä, niin että se muodostuu kielellisesti sointuvaksi teokseksi, johon lisäyksiä pannaan kääntäjän mielen mukaan. Mutta raamatunkäännöksen tulee muotonsa puolesta, mikäli mahdollista, olla ilmauksena Raamatun hengestä, ja sentähden on sanallinen tarkkuus tarpeen. Oppinut voi lukea Raamattua alkukielellä, mutta kansanlapseksi on kokonaan sidottu käännökseen, ja maallikko on oikeutettu saamaan käännöksen, joka niin tarkkaan kuin mahdollista vastaa Raamatun sisältöä ja muotoa. Ei hän kaipaa oman kielensä muodollista kauneutta, sillä

sitä voi hän muualla ihailla, vaan hän tahtoo raamatunkäännöksessä lukea, kuulla, mitä Jumala on puhunut. Usein on raamatunkäännöksissä paljon turhia sanoja, vaikka Raamattu sanoo, että ihminen saa tehdä tilin jokaisesta turhasta sanasta.

Vuosien 1854—56 sodan ja sen aiheuttamien levottomuuksien johdosta Ahvenanmaalla oli arkkipiispa Bergenheim antanut Ingmanille tehtäväksi kirjoittaa lentokirjasen, joka koski kristillisten alamaisten suhdetta lailliseen esivaltaan. Tietoisena tehtävänsä vaikeudesta otti Ingman sen vastaan vakuuttaen, ettei hän panisi pahaksi, ellei lentokirjasta hyväksyttäisi. Hänen kirjasensa, jossa hän selittää raamatunlauseet 1 Piet. 2:13—17 vv., herätti epäilyksiä, varsinkin katsoi Kihlman, jolle hän oli sen käsi-kirjoituksena lähettänyt, parhaaksi, ettei sitä julkais-taisi. Se ilmestyikin vasta v. 1856, jolloin sota jo oli päättynyt ja kysymys ei enää ollut huomionalainen. Nimikin on mahdollisimman vähän silmiinpistävä: „1 P i e t. 2:13—17 v v. A n d. W i l h. I n g m a n i n s e l i t t ä m ä t“ (1 Petr. 2:13—17 vv, förklarade av And. Wilh. Ingman), ja on hän sen itse kustantanut 22-sivuisena vihkona. V. 1861 julkaisi Ingman „H e b r. 11:1:n l a a j e m p i s e l i t y s k o e“ (Försök till en ytterligare tolkning av Hebr. 11:1). Tämä selitys, jossa hän teroittaa uskon eettillistä olentoa, koskee 1:n värsyn toista kohtaa.

Ingman luki tähän aikaan paljon ja perehtyi etevimpien saksalaisten teologiin teoksiin. Varsinkin mieltä häntä tanskalaissyntyiseen *And. Gottl. Rudelbachin*, joka kirjoitti m. m. „Savonarola u. s. Zeit“ ja „Reformation, Lutherth. und Union“, ja joka kuoli v. 1862 rovastina Köpenhaminassa. Hän tutustui myös Kihlmanin kautta J. T. Beckin luentoihin Uskonopissa ja Siveysopissa, joita Kihlmanilla oli käsikirjoituksina, ja muihinkin Beckin tärkeimpiin painosta ilmestyneisiin teoksiin. Tämä vaikutti syvimmin hänen kehitykseensä. Beck oli lapsuudesta asti Raamattua lukenut ja tieteilijänä kokonaan antautunut Raamatun tutkimiseen. Sentehtänsä hän saavutti suurella nerollaan tavattoman syvän Raamatun tuntemisen. Ja Ingman, joka myös oli koko henkensä tarmolla antautunut Raamatun oppilaaksi, kohtasi Beckissä hengenheimolaisen, johon hän taisi kokonaan liittyä. Henkilökohtaisesti ei Ingman kuitenkaan Beckiä tuntenut, ja useat Beckin teokset ilmestyivät painosta Ingmanin kuoleman jälkeen.

Teologian tohtorin arvoa varten hän julkaisi v. 1860 teoksen: „Raamatullinen uskonkäsite ja sen historiallinen kehitys“ (Om det bibliska trosbegreppet och dess historiska utveckling) ja professorinvirkaa varten v. 1864:

„Messiasaatteen omituisesta luonteesta Vanhassa Testamentissa“ (Om messianitetens egendomliga skaplynne i Gamla Testamentet). Teologian kandidaatiksi Ingman tuli 28 p:nä marraskuuta 1860, teologian lisensiaatiksi 27 p:nä maaliskuuta 1861 ja teologian tohtoriksi 15 p:nä toukokuuta 1863. Ingman teroittaa kirjoissaan tältä ajalta kristinuskon kehitysperspektettä. Raamatussa on esimerkkejä äkkinäisistä kääntymyksistä, joissa Jumalan Henki kirkastaa Kristuksen armon sortuneille, mutta nämät ovat olleet Jumalan valmistavan armon alaisia. Kysymys edeltäkäyvästä parannuksesta tuli tähän aikaan taas keskustelun esineeksi, kun niitä esiintyi, jotka väittivät, että ihminen voi ilman minkäänlaista uskonnollista kehitystä suoraan armon piiriin astua. Ei lain alla olevaltaakaan puutu kaikkea lohdutusta ja valoa. Se uusi käsitys, mikä tähän aikaan esiintyi, tahtoi päästä kaikista välityksistä ja suoraan siirtyä armon piiriin, mutta se teki väkivaltaa elimelliselle kehitykselle.

Elimellinen kehitys vallitsee koko kristinuskon alalla. Tätä Raamatun alalla vallitsevaa elimellistä kehitystä tahtoo Ingman syystä teroittaa lukijainsa mieleen. Kun pitkä kehitysjakso pääsee käänteeseen, kun Pyhän Hengen valo täyttää mielen, astuu kyllä jotakin uutta ihmisen sydämeen, mutta

tämä on hedelmä Jumalan valmistavasta armotyöstä. Ei kristinusko tiedä semmoisista Jumalan lapsista, jotka eivät ole kääntyneitä ja parannusta tehneet ja joilla ei ole kokemusta Jumalan armosta. Kristuksen ja maailman välillä on juopa, jota emme voi täyttää. Maailma vihaa Kristusta sentähden, että Hän on ylhäältä. Ja Kristuksen opetuslapsi kilvoittelee sen puolesta, mikä ylhäällä on. Koko Jumalan luomakunnassa vallitsee ihmeellinen yhtenäisyys. Ja hengen alalla on tämä yhtenäisyys vieläkin ihmeellisempi. Jumala ei loukkaa niitä perussääntöjä, jotka Hän on luomakunnalle määrännyt. Koko vanha liitto on valmistusta uuteen. Kun taivaan valtakunta Kristuksessa ilmestyy, on se kyllä jotakin uutta, mutta sekin on elimellisessä yhteydessä edellisen ilmestyksen kanssa.

Ingman piti hyvin paljon raamatunselityksiä. Hartausseuroissa sai hän alituisen lukuisalle kuulijakunnalle selittää pyhää kirjaa. Raamatun totuutta tahtoi hän aina puhtaana esittää, ja hän liikkui selittäjänä koko Raamatun alalla. Mutta milloin teksti antoi siihen aiheita, toi hän myös ilmi yleisiä mielipiteitä elämän tärkeimmistä kysymyksistä. Kajoamme tässä vielä muutamiin niistä.

Ingman oli tietoinen siitä, että tämä maailmakausi on vain valmistus korkeampaan. Nyt taistelee hyvä ja paha keskenään, ja kumpikin kehittyy, kun-

nes kypsyvät. Kristuksen valtakunta ei ole tästä maailmasta, eivätkä tämän maailman olosuhteet sovellu ulkonaisiksi muodoiksi kristinuskolle. Senthden esiintyy kristikuntakin tänä aikana vielä kehitystilassa. Tänä aikana ei löydy apostolisia kristityitä, sanoi hän, ja hän huudahti usein: Voi, tämän ajan kristillisyyttä! Kuinka kauan Jumala kärsii tätä uskonnollista kaavamaisuutta? Eikö Kristus pian tule rakentamaan uutta? Köyhä ja puutteellinen on nykyinen kristikunta, mutta meidän tulee kilvoitella sen puolesta, että voisimme seisoa Herran edessä, kun Hän tulee. Ja taistelua on käytävä pahaa vastaan loppuun asti. Niin on yleinen tilanne huono, ettei ihmisvoima voi sitä parantaa. Ne loistavat tuulentuvat, joita kristikunnassa yhä rakennetaan uusia, ovat virvatulia, jotka vievät harhaan. Meidän tulee olla uskolliset vähässä ja odottaa sen Herran tuloa, joka yksin voi kaikki uudistaa. „Me odotamme uusia taivaita ja uutta maata, joissa vanhurskaus asuu“.

Ennen kaikkea on omatunto saatava kristikunnassa arvoonsa. On hyvin valitettavaa, että se iankaikkinen sääntö, jonka Jumala antoi ihmiselle, poljetaan. Uskonnollinen tilanne ei voi tulla hyväksi, ellei omaatuntoa viljellä, ja siveellinen tila käy tämän johdosta yhä kurjemmaksi. Minkä murhenäytelmän tarjookaan nykyinen kristikunta uskonnol-

lisessa ja siveellisessä suhteessa! Jumalan sana pääsee vain silloin arvoonsa, kun ihminen sitä oman tunnon hiljaisuudessa viljelee, ja silloin tulee Jumala suureksi, niin suureksi, että kaikki ihmissuuruus on vain tuhkaa ja tomua.

Sydämen työhön täytyy kristikunnan ruveta. Sydämellä vain ihminen voi uskoa. Ja uskonelämä ei voi elpyä, ellei tämä sukupolvi opi tekemään työtä sydämellään. Kristikunta on tässä kohden luisunut alhaalle. Ei kreikkalainen muinoin eikä roomalainen ollut tuommoinen köyhä ajatusihminen, jollainen nykyajan sivistynyt tavallisesti on.

Ingman ei suosinut yhdistyksiä, ne kun vain hajoittavat kristillistä toimintaa. Se Hengen temppeli on rakennettava, joka syntyi helluntaipäivänä ja joka Kristuksen tullessa on esiintyvä kirkkaudessa. Tähän Hengen temppeli-työhön on kristikunnan kaikki voima keskitettävä, sillä kaikki muu toimi on katoavaa. Akanana hajoavat ihmisrakennukset tuomion tuulessa. Ja tässä temppelirakennuksessa on Raamatun Kristus kulmakivenä. Hän oli Isän kirkkaudessa, ennenkuin tuli maailmaan, ja Hän on koko luomakunnan määrä. Hänessä on Jumalan täyteys, ja Hän täyttää kaikki omalla itsellään. Kaikki ne uskonnolliset suunnat, jotka omia kristuskuviaan luovat, tekevät turhaa työtä. Kun puuseppä valmistaa jonkun kalun, hakkaa ja vuolee

hän pois puusta sen, mikä ei suunnitelmaan kelpaa. Lastut heitetään tuleen ja palavat. Niin käy kaikkien uskonnollisten ja kirkollisten puuhien, jotka eivät perustu Raamatun Kristukseen. Koko kristikunnan historia todistaa, että Jumala on kunniastaan arka. Rangaistuksetta ei sitä kukaan polje. Jumalan ja Kristuksen kuvan väärentäminen on suurin synti.

Kaikki riippuu siitä, että Jumala on meidän kanssamme. Kristitty ei saa sekaantua semmoisiin toimiin, joiden hän tietää olevan Jumalalle vastenmielisiä. Ja hänen tulee Jumalalta pyytää itselleen voimaa suorittamaan sen tehtävän, jonka Jumala hänelle uskoo. Kristus toimii yksin. Hän ei hengen alalla pyydä apua ihmisiltä. Vaikka koko maailman pelastus oli Hänen edessään, ei Hän ruvennut yhdistyksiä perustamaan. Kristillinen seurakunta on hänen ruumiinsa, ja tämän seurakunnan tulee rakentaa se Hengen temppeli, joka yksin on pysyvä, kun maailma hukkuu. Kaikenlaisten yhdistysten perustaminen liikkuu tautina nykyaikana kristikunnassa. Tämä yhdistyspuuha syntyi sen vuoksi, ettei Jumalan voimaan uskota. Kun joku tehtävä on edessä, kootaan vaan ihmisvoimia, mutta Jumalaan ei turvata. Kyllä siitä puhutaan, että Jumalan siunauksesta kaikki riippuu, kyllä rukoustakin käytetään, mutta sittenkin on tämä yhdistys-

puuha todistuksena siitä, että Jumalan voima on vähäarvoinen tälle sukupolvelle. Kristuksen esikuva on meidän lakimme. Meidän tulee noudattaa hänen askeleitaan. Jumalaan tulee kristityn turvata eikä ihmisiin. Ei Hän toimi siellä, missä ihmiset etsivät kunniaa itselleen. Ingman tahtoi olla yksinäinen työntekijä elävän Jumalan kasvojen edessä.

Kristus teroittaa opetuslastensa mieliin: „Kavah-takaa vääriä profeettoja, jotka tulevat luoksenne lammasten vaatteissa, mutta sisältä ovat raatelevaisia susia“ (Matt. 7:15). „Vääriä kristuksia ja vääriä profeettoja nousee, ja he tekevät suuria tunnusmerkkejä ja ihmeitä, niin että eksyttävät, jos mahdollista, valitutkin.“ „Katso“, sanoo Herra, „Minä olen edeltäpäin sanonut sen teille“ (Matt. 24:24, 25). Kristikunnassa on tätä nykyä paljon vääriä profeettoja ja vääriä kristuksia, mutta harva niitä karttaa. Apostoli Paa- vali sanoo: „Minä kehoitan teitä, veljet, pitämään silmällä niitä, jotka saattavat aikaan erimielisyyttä ja pahennusta vastoin sitä oppia, jonka te olette saaneet; vetäytykää pois heistä“ (Room. 16:17).

Hengen temppelin perustus on apostolinen ja profeetallinen sana. Jumala on Henkensä kautta puhunut, ja ainoastaan tämä sana kelpaa temppelin perustukseksi, sillä se ei katoa, vaikka taivaat ja maa katoavat. Raamattu on kirjoitettu koko ihmis-kuntaa ja kaikkia sen kehitysasteita varten. Siinä

on totuuksia, joita emme vielä käsitä. Oppilaan mielellä tulee meidän Raamattua tutkia ja olla uskollisia sille. Sen kautta me rakennumme eläviksi kiviksi Hengen temppeliin. Ingman tunsii itsensä yksinäiseksi, sillä hän oli koko sydämellään kiintynyt tämän Hengen temppelin rakennukseen.

Hän teroitti usein myös ihmisen velvollisuutta eroittamaan elämässä välttämättömiä velvollisuuksia ehdollisista. Jumalan panemat velvollisuudet ovat aina ensi kädessä tehtävät, ja kaikkien keinotekoisien velvoitusten tulee väistyä niiden edestä. Yhdistysten ja seurojen synnyttämät tehtävät eivät saa vasituisia elämäntehtäviä häiritä. Säännöllinen kehitys särkyy aina, jollei eroitusta välttämättömien ja ehdollisten tehtävien välillä pidetä silmällä.

On olemassa kristikunnassa syvä pyrintö yhteyteen, mutta tätä on kahta lajia, minkä harvat ottavat huomioon. Meidän kristittyjen tulee rakentaa Kristuksen ruumista, „kunnes me kaikki pääsemme yhteyteen uskossa ja Jumalan Pojan tuntemisessa, täyteen miehuuteen, Kristuksen täyteen täysi-ikäisyyden määrään“ (Ef. 4:13). Korkea on tämä yhteys, ja Pyhä Henki on sitä kannattamassa. Kilvoituksen päämäärä on tuleminen Kristuksen täyteen täysi-ikäisyyden määrään. Meidän on noudattaminen apostoli Pietarin käskyä: „Rakentukaa tekin elävinä kivilä hengelliseksi huoneeksi, pyhäksi pap-

peudeksi, uhraamaan hengellisiä uhreja, jotka ovat Jumalalle otollisia Jeesuksen Kristuksen kautta“ (1 Piet. 2:5). Kristuksessa liittyy kivi toiseen, ja rakennus kasvaa hengelliseksi huoneeksi Herrassa. Tätä yhteyttä tahtoo kristinuskko. Tässä rakennustyössä tulee meidän pysyä, kunnes Herra tulee. Niinkuin se kivi, joka ilman ihmiskättä otettiin kalliosta ja iski Nebukadnesarin näkemää suurta kuvaa, niin että se hajosi kuin akanat tuulessa, samoin käy ihmisten tekemien yhdistysten. Ingman kehoitti oppilaitaan uskollisuuteen tässä Kristuksen ruumiin rakennustyössä.

On olemassa pyrintö yhteyteen pahankin piirissä, ja tämä on vielä suurempi, sillä ihmisvoimat tahtovat usein yhdistyä toimiin, joita ei Jumalan tahto ole kannattamassa. Kristuksen seurakunta on ylhäältä syntyisin, mutta antikristillinen valta tahtoo rakentaa yhteyttä, joka ytimessään vastustaa Jumalaa. Se on kyllä harrastavinaan kristillisyyttä, mutta se ei turvaa Jumalaan. Kristus ei ole sen mielestä ylhäältä, vaan Hän on ihmisistä lähtenyt. Tätä yhteyttä on Raamatun mukaan pimeyden ruhtinas rakentamassa, sentähden siinä on kyllä voimaa. Ja kun ihmiset nykyään ihailevat voimaa, eivätkä tee eroa valkeuden ja pimeyden voimien välillä, harrastavat useat väärää yhteyttä. Siinä on kristikunnan suurin vaara tätä nykyä, että ihmi-

set yhteyttä etsien eivät eroita hyvää pahasta, vaan luulevat kaiken voimavaikutuksen olevan ylhäältä. Apostoli sanoo, että Jumala lähettää eksytyksen vallan, kun ei Jumalan totuutta arvossa pidetä. Ja jokainen, joka tarkemmin arvostelee nykyajan elämää sivistyskansoissa, huomaa kyllä, kuinka pimeyden valta sokaisee taitamattomia. Ajan tunnusmerkit varoittavat vakavasti ajattelevaa, mutta harvat ottavat niitä huomionsa.

Niinkuin väärän yhteyden aate lumooa monta, niin väärän rakkaudenkin. Laajoilla aloilla ei totuus enää ole yhdistämässä, vaan tahdotaan väärällä rakkaudella yhdistää hyvä ja paha. Vedotaan Kristuksen sanaan, joka teroittaa rakkauden korkeutta, mutta ei oteta huomioon, että oikea rakkaus syntyy uskon kautta Kristukseen. Oikea rakkaus on jalo voima, mutta väärä rakkaus on turmiollisin kaikista. Pahatkin rakastavat toisiaan. Pimeyden valta pyytää sekin yhdistää, ja nykyajan järjestystä hajoittavissa piireissä on usein nähtävänä rakkautta niiden kesken, jotka harrastavat pahaa. Raamattu sanoo: „Rakastakaa hyvää, vihatkaa pahaa.“ „Älkää maailmaa rakastako älkääkään mitään, mikä maailmassa on. Jos joku maailmaa rakastaa, ei Isän rakkaus ole hänessä“. Ja ensimmäinen psalmi alkaa sanoilla: „Autuaat ovat ne, jotka eivät vaella jumalattomien neuvossa, eivätkä seiso syntisten tiellä ei-

vätkä istu, missä pilkkaaajat istuvat, vaan rakastavat Herran lakia“. Se laaja, väkevä vuolle, joka tahtoo tehdä kristinuskon vain tämän maailman asiaksi, on antikristillinen valta. Tämä ei tiedä mitään ylimaailmasta. Ingman kammosi tätä suuntaa, sillä hänelle oli kristinuskon ylimaailmallinen olento ehdoton arvo, jota ei saanut loukata. Ja Kristuksesta riippuu kaikki hänen kannallaan. Ilman Häntä ei kristikunta mitään voi. Ihmisvoima ja ihmisviisaus nousevat yhä suurempaan arvoon, kun Jumalan voimaa ja Jumalan viisautta halveksitaan. Luopumus tapahtuu, teroitti Ingman oppilaidensa mieleen, ennenkuin pelastus tulee. Laittomuuden valta on yhä kasvava, kunnes Herra tulee ja tappaa laittoman, joka kohottaa itsensä yli kaiken, mikä Jumalaksi ja jumalanpalvelukseksi sanotaan. Ihmiset ottavat tehdäkseen sitä, minkä Jumala yksin voi tehdä, ja joutuvat sen kautta haaksirikkoon. Ingmanin mielestä olemme jo viimeisten aikojen piiriin astuneet. Ihmiskunta ei voi pimeyden valtaa sortaa. Mutta Kristus on sen tekevä, ja Hän on rakentava pimeyden valtakunnan raunioille totuuden ja kirkkauden valtakunnan. Ingman näki hengen silmillä sen pahan voiman, joka salaisesti liikkuu ympärillämme, ja hän odotti hartaasti Kristuksen tulemistä, joka toisi Jumalan lapsille rauhan.

INGMAN PROFESSORINVIRAN HOITAJANA (1862—1877).

Ingmanin vaikutus professorina on ollut tärkeä Suomen kirkolle. Jumalalle antautuneena henkilönä hän sai paljon oppilaita, joille uskonnollinen elämä todella oli pääasia. Ingman määrättiin virkaatoimittavaksi professoriksi raamatullisessa eksegetikassa 1 p:nä syyskuuta 1862 ja vakinaiseksi 28 p:nä heinäkuuta 1864. Oli outoa, että kappalainen maaseudulta, joka ei ollut pitempää aikaa yliopiston tiedellisissä piireissä elänyt, tuli professoriksi. Ja outoa oli sekin, että tämä professori oli kuulunut heränneiden piiriin, jotka olivat ennen kaikkialla pilkan ja vainon alaisina olleet. Toinenkin kappalainen, C. G. v. Essen, tuli professoriksi, vaikka häntä ei oltu Porvoossa papiksi vihitty sentähden, että hän oli herännyt, vaan hänen oli täytynyt pyytää papiksivihkimistä Turun tuomiokapitulilta. Mielipide herännäisyyteen nähden oli nyt maassa muuttunut. Lausuttiin julki yliopiston piireissä, että ne vainot, jotka monin paikoin kohtasivat heränneitä vain sentähden, että hartausseuroja oli pidetty, olivat häpeä kansal-

lemme. Kalajoen käräjillä tuomittiin uskollisia ja eteviä pappeja virastapidättämiseen ja paljon kansaa sakkoihin siitä syystä, että olivat kokoontuneet hartausseuroihin Jumalan sanan ympärille, ja Wöyrissä sai seurakunnan pappi julkisen varoituksen varsinkin siitä syystä, että hän oli pakanalähetykselle koonnut varoja.

Ingman oli Suomen ensimmäinen teologi, joka luennoi suomen kielellä ja joka teoksissaan käytti suomen kieltä. Hänen raamatunselityksensä olivat ensimmäiset suomenkieliset. Sen kautta hän on ikuistuttanut muistonsa suomalaisuuden historiassa. Hän oli ollut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran jäsenenä v:sta 1840 asti ja hänet nimitettiin sen kielitieteellisen osaston puheenjohtajaksi v. 1868. Hämäläisosakunnan inspektorina hän oli 1 p:stä syyskuuta 1868 1 p:ään syyskuuta 1871. Teologisen tiedekunnan dekanukseksi hänet määrättiin v. 1871. Ingmanin luennoissa oli suuri lukusali täynnä tarkkaavia kuulijoita, ja mieltäkiinnittävä oli luennoitsijan puhe. Raamattuun keskittyi esitys. Sen syviä ajatuksia hän tahtoi painaa kuulijainsa sydämiin.

On virvoittavaa nähdä tieteilijää, joka horjumatta tahtoo keskittää kaiken toimensa Jumalan maailmasuunnitelman piiriin. Jumala teki maailmasuunnitelman Kristuksessa ennenkuin ryhtyi luomisen

toimiin. Ja koko maailmankehitys käy tämän suunnitelman mukaan. Ei ole mikään pysyvää, mikä on ristiriidassa tämän maailmasuunnitelman kanssa. Jumalan sanasta Ingman etsi voimaa ja Jumalan saanaan hän johdatti kuulijansa. Ja hän oli tietoinen siitä, että Jumalan maailmasuunnitelma oli vaikuttamassa ainoastaan siinä Kristuksessa, joka oli Jumalan tykönä ja tuli maailmaan ihmistyäkseen, ja nousi yli kaikkien taivasten, jotta Hän kaikki täyttäisi. Tämän Raamattuun perustuvan opetuksensa kautta sai Ingmanin opetusaika suuren arvon.

Ingmanin vaikutus tiedekunnassa oli suurempi kuin muiden. Isänä oli hän ylioppilaille, ja hän hoiti oppilaansa sekä hengellisiä että maallisia asioita. Hän oli helläsydäminen ja oli itse paljon kärsinyt koulupoikana ja ylioppilaana ollessaan köyhyyden tähden, eikä hän voinut sentähden keneltäkään kieltää apuaan, joka sitä häneltä pyysi. Paljon käytettiin kuitenkin hänen avuliaisuuttaan väärin. Täytyipä hänen vielä elämänsä viimeisenä päivänä käydä maksamassa vekseli, jonka ylioppilas oli jättänyt maksamatta.

Ingmanille oli varsinkin hebreankielen taidon korottaminen tiedekunnassa tärkeä. Gabr. Geitlin oli suuri hebreankielen tuntija ja edisti kyllä aikanaan tämän kielen taitoa ja kirjoitti hebrean kieliopinkin, mutta vasituinen eksegetiikka, jolle ei silloin vielä

riittävää arvoa annettu, jäi hänelle sivuasiaksi. Ingman rakasti hebreankieltä ja piti sitä erittäin kauniina ja runollisena sekä arveli, että suomen kieli parhaiten voisi sen kauneutta kuvata. Taidolla on hän myöskin profeettain käännöksessä esittänyt alkukielen sointua, mutta ei se kuitenkaan suomalaista lukijaa miellytä, kun se suomalaisessa Raamatussa tuntuu liioitellulta. A. Ahlqvist ei sitä hyväksynyt. Ingman toivoi, että hebreankieltä luettaiisiin yliopiston ulkopuolellakin, ja hän kehoitti omia tyttäriään, neiti Emma Åströmiä, maamme ensimmäistä naismaisteria, ja muitakin sitä oppimaan, tarjoutuen itse heille opettajaksi, mutta naiset ujostelivat tulla yliopistoon. Teologeille piti hän erityisiä luentoja hebreankielellä, joissa saivat läksynsä, joka heidän piti osata. Pääasiana oli kuitenkin Ingmanille eksegetiikan opetus. Ja ilahuttavaa oli nähdä, kuinka hänen oppilaansa vanhempinakin joka päivä lukivat Raamattua alkukielellä. Tämän kautta sai koko papintoimi enemmän raamatullisen luonteen. Ingman, jonka terveys oli heikko, tunsi, ettei hänen vaikutusaikansa olisi pitkä. Sentähden hän tahtoi useiden kirjoitelmien kautta tehdä Raamatun totuudet kansalle tunnetuiksi.

Ingman julkaisi „Kirjoitelmia raamatullisteologisissa aineissa“ (Uppsatser i bibliskt-theologiska ämnen, 1—4 Helsingfors 1865—

1867). I vihko ilmestyi painosta v. 1865. Se sisältää puheen, jonka Ingman piti Helsingin pipliaseuran vuosijuhlissa 31 p:nä toukokuuta 1863 ja jossa hän teroittaa sitä tosiasiaa, että Raamattua on paljon levitetty kansaamme, mutta kansa tuntee vielä vähän tätä pyhää kirjaa. Parannus olisi tässä kohden tarpeen. Tämän vihon toisessa kirjoituksessa hän käsittelee maailman loppua 1 Kor. 15:20—28 mukaan. Kristus on noussut ylös ja Hän on esikoinen; sen tähden myöskin Kristuksen omat aikanaan nousevat kuolleista, sillä Kristuksessa on iankaikkisen elämän päivä koittanut. Niinkuin Aadamissa kaikki kuolevat, niin kaikki Kristuksen omat nousevat ylös, kun Kristus tulee ja antaa valtakunnan omilleen. Kun kaikki on pantu hänen jalkainsa alle, jättää Hän valtakunnan takaisin Isälleen. Kolmantena kirjoituksena on lausunto uuden kirkkolain määräyksestä kirkkokuriin nähden.

Toisessa vihossa, joka ilmestyi samana vuonna, on ensimmäisen kirjoituksen aiheena hengen köyhyys. Jeesuksen ensimmäiset sanat opetuslapsilleen vuorisaarnassa ovat: „Autuaat ovat hengessään köyhät, sillä heidän on taivaan valtakunta“ (Matt. 5:3). Jeesus tahtoo ennen kaikkea teroittaa tätä perustotuutta niille, jotka tahtovat taivaan valtakuntaan tulla. Ihminen tahtoo olla rikas, tahtoo jotakin olla Jumalankin edessä, vaikka hän ei mitään ole. Jeesuskin sanoo

Ihmisen Poikana: „Oppikaa Minusta, sillä Minä olen sävyisä ja nöyrä sydämeltä; niin te löydätte levon sielullenne“ (Matt. 11:29). Mikäli ihminen armon voimasta kuolee Kristuksen kanssa, sikäli tulee Kristus meissä kirkkauden toivoksi, mutta itsessään on ihminen aivan köyhä. Ei hänellä ole mitään, mikä Jumalalle kelpaa, vain se, minkä hän on Kristuksessa uskolla omistanut, on hänelle vanhurskaudeksi. Syystä Ingman teroittaa hengen köyhyyttä, sillä henkinen ylpeys rehoittaa meidän aikanamme kaikenlaisissa muodoissa.

Toinen kirjoitus on: „Jumalan tahdon tekemisen tärkeys ja merkitys Matt. 7:21—27 mukaan“. Kristinusko on kauttaaltaan siveellistä luontoa. Kristus tahtoo todella saada muodon meissä, me kun olemme Jumalan maailmasuunnitelmassa määrättyt Kristuksen kuvan kaltaisiksi. Armosta kristitty kokonaan riippuu, mutta toimetonna hän ei saa olla. Kaikki hyvä, minkä Jumala antaa, on käytettävä elämässä. On irvikuva kristinuskosta, kun ihminen välinpitämättömänä syntisyydestään ja kurjuudestaan ei taistelee syntiä vastaan. Uskon kilvoitus on aina tarpeen. Apostoli sanoo: „Kilvoittele hyvä uskon kilvoitus!“ Ei auta „Herra, Herra“-huuto yksin, vaan Herran tahto on tehtävä. Joka tekee vanhurskautta, saa asua Herran vuorella.

Kolmas kirjoitus on: „Vieläkin vanhurskaudesta

ja vanhurskauttamisesta uskossa“. Vuonna 1864 ilmestyi kirjanen samasta aineesta ja v. 1870: „Raamatunoppi vanhurskauttamisesta ja sovinnosta“ (Bibelnns lära om rättfärdiggörelsen och försoningen). Ingman sanoo oikein, että vanhurskauttaminen Raamatussa tietää sekä vanhurskaaksi-julistamista että vanhurskaaksi-tekemistä. Kun on puhe oikeudellisesta toimesta, on se vanhurskaaksi-julistamista, joka kuitenkin myös vaikuttaa sydämeen. Uuden liiton vanhurskauttaminen on se Jumalan teko, joka tekee ihmisen vanhurskaaksi. Kun apostoli Paavali roomalaisepistolansa 8:ssa luvussa perusteellisesti esittää armonjärjestyksen, luettelee hän kolme Jumalan perustointa: kutsumuksen, vanhurskauttamisen ja kirkastamisen. Vanhurskauttamiseen luetaan tällä palkkaa kaikki se Jumalan armon toimi, mikä ei kuulu kutsumukseen ja kirkastukseen. Kun apostoli samassa luvussa sanoo: „Kuka voi Jumalan valittuja syyttää? Jumala on se, joka vanhurskauttaa“, ei vanhurskauttaminen ole tässä vain kerran tapahtuva toimi, vaan se esiintyy usko-
van elämässä, kun hän on hairahtunut ja jälleen palajaa Jumalan tykö. Roomalaisepistolan ydinkohdassa sanoo apostoli: „Evankeliumi on Jumalan voima pelastukseksi jokaiselle uskovalle. Sillä siinä Jumalan vanhurskaus ilmenee uskosta uskoon“ (1:16, 17). Apostoli sanoo tässä suoraan, että Jumalan van-

hurskaus tulee tässä uskovan omaisuudeksi, ja ihminen saa sitä uskon kehittyessä yhä enemmän. Samassa epistolassa sanoo apostoli: „Abraham uskoi Jumalaan ja se luettiin hänelle vanhurskaudeksi“ eikä sitä lueta ainoastaan hänelle, vaan myöskin meille, jotka uskomme. Täällä puhuu apostoli vanhurskauttamisesta oikeudellisessa mielessä. Usko on Jumalan teko ja sillä on se arvo Jumalan edessä, että uskovalle luetaan usko vanhurskaudeksi. Mutta tämä on vaan osa vanhurskauttamisessa. Aabraham tuli uskon kautta vanhurskaaksi, mutta hän ei voinut saada Jumalan vasituista vanhurskautta henkensä omaisuudeksi, niinkuin uuden liiton uskova saapi, sillä evankeliumi ei ollut vielä ilmestynyt. Vanhurskauttamiseen sisältyy edelleenkin vanhurskaaksi-julistaminen uskon perusteella.

Kristus on maailman valo ja Hänessä oli Jumalan tyköä tulleen iankaikkinen elämä. Ihmisen Poikana jakaantuu Raamatussa hänen maallinen elämänsä kuolemiseen ja ylösnousemiseen. Sentähden että synti on kaikki turmellut, täytyi Kristuksen käydä kuoleman kautta elämään. Kuolema on hirmuvalta, sillä se kuuluu pimeään piiriin. Lausuttuaan että Jumalan vanhurskaus ilmestyy evankeliumissa uskosta uskoon, apostoli jatkaa: „Sillä Jumalan viha ilmestyy taivaasta kaikkinaisen jumalattomuuden ja vääryyden yli“ (Room. 1:18). Kaksi pe-

rusvoimaa vaikuttaa siis ihmiskunnan kehityksessä: Jumalan vanhurskaus ja Jumalan viha. Uskovassa Jumalan vanhurskaus vaikuttaa elämän, mutta siinä ihmisessä, joka ei usko, vaikuttaa Jumalan viha kuoleman. Tämä Jumalan viha on iankaikkisen kuoleman aiheuttaja. Kammottavana kasvaa ihmiskunnassa tämä kuoleman valta. Satoihin tuhansiin nousee niiden luku, jotka vuosittain itsemurhalla päättävät päivänsä, ja kuitenkin sanotaan kulttuurin yhä kasvavan. Se on väärä kuvitelma. Epätoivo kasvaa. Iankaikkinen kuolema voittaa yhä enemmän alaa sentähden, että ihmiskunta vieraantuu Raamatun Kristuksesta. Hän yksin on kuoleman voittaja. Sentähden tuli Hän taivaasta ja ihmistyi, että Hän pelastaisi meidät iankaikkisen kuoleman vallasta. Pelastuakseen tarvitsee ihminen Kristuksen kuoleman ja Kristuksen ylösnousemisen voimaa. Sentähden tulee kristityn kuolla Kristuksen kanssa ja ylösnousta Hänen kanssaan. Sentähden sanoo Paavali, että me olemme kasteen kautta haudatut Kristuksen kanssa kuolemaan. Tämä tärkeä kohta kristinuskossa työnnetään elämässä tavallisesti syrjään.

Teologisen tieteen tulisi esittää puhtaana kristinuskon totuus. Mutta kirjava on se kuva, minkä todellisuus esittää. Uskonopin alalla esiintyy tätä nykyä kristinuskko useimmiten jonakuna ilmiönä, joka on syntynyt ihmiskunnan kehityksessä, vaikka Kristus

sanoo, että hänen valtakuntansa ei ole tästä maailmasta. Useat teologit kieltävät sen Raamatun Kristuksen, joka on siinnyt Pyhästä Hengestä ja syntynyt neitsyt Maariasta. Näillä ei ole voittajaa iankaikkisesta kuolemasta, vaan he joutuvat sen valtaan. Ja jumaluusoppi muuttuu usein teologiassa luonnollisen ihmisen mielipiteen mukaiseksi. Se ainoa Herra, joka kuolemasta pelastaa, hyljätään. Mutta on niitäkin, jotka ovat uskollisia Jumalan sanalle ja pyhittävät Jumalan nimeä.

Raamatun selitysopin alallakin on tilanne tätä nykyä synkkä. Jumala on puhunut pyhässä sanassaan ja Jumalan Henki on sen selittäjä. Ne, joilla ei ole Pyhää Henkeä, eivät kykene Jumalan sanan selittäjiksi, mutta tälle alallekin ovat tunkeutuneet tieteilijöinä semmoiset, jotka ovat aivan vieraita Jumalalle. Täydellinen mielivalta vallitsee ylipäänsä tälläkin alalla, mutta me pidämme ehdottomasti kiinni luterilaisen tunnustuksen perusteesta, että Pyhän Hengen todistus yksin ratkaisee, mikä on Jumalan sanaa. Tieteellä on tutkittava historiallisia kohtia, niinkuin Raamatun kirjojen synnyinaikaa, niiden kirjoittajia, toisintoja tekstissä, mutta sitä tieteilijä ei pysty sanomaan, mikä on Jumalan sanaa. Raamattu itse selittää itsensä.

Ingman kärsi paljon näiden rationalististen raa-

matunselittäjäin vuoksi, mutta hän pysyi uskollisena Raamatun pyhälle sanalle. Hänen antautumisensa Jumalalle, hänen vaeltamisensa Jumalan Hengen johdon alla tekee hänen kirjallisen työnsä arvokkaaksi. Hän käyttää aluksi paljon etevimpiä tieteellisiä teoksia, mutta vähitellen hän pääsee itsenäiseen asemaan. Hän oli laajalti perehtynyt teologiseen kirjallisuuteen ja tunsii etevimpien tieteilijöiden katsantokannan. Hän luki Fr. Delitzschin, C. Fr. Keilin, H. Meyerin, v. Hofmannin teoksia, mutta syvimmin vaikuttivat häneen J. T. Beckin teokset, vaikka useat niistä ilmestyivät painosta vasta hänen kuolemansa jälkeen, niinkuin jo on mainittu. Ne raamatulliset perusteet, jotka olivat hänelle tunnetut, hyväksyi hän kokonaan, ja sen kautta hän ei joutunut siihen väärään asemaan, kuin monet muut etevätkin teologit, että käyttivät kristinuskolle aivan vieraita perusteita Raamatun kirjojen selittämisessä. Niin on Raamatulla oma sielunoppinsa, joka esiintyy samana kaikissa Raamatun kirjoissa, mutta useimmat teologit käyttävät muita sieluopillisia käsitteitä, jotka eivät sovellu Raamatun sisältöön. Muitakin tieteellisiä käsitteitä otetaan usein muilta sivistysaloilta, kun Raamatun kirjoja selitetään, jonka kautta hämmennystä syntyy. Ingman tahtoo olla uskollinen Raamatun ylimaailmalliselle elämänelimistölle.

V. 1866 Ingman julkaisi kokoelman ruotsinnoksia

Beckin saarnoista ja niiden yhteydessä kuvauksen „Beckin teologisesta luonteesta“ (Sjutton kristliga tal av J. T. Beck och J. Tob. Becks Theologiska karakter, tecknad av Anders Wilh. Ingman). Hän julkaisi myös eri vihkosen: „Muutama sana ’uusimman raamatunteologian’ puolustukseksi“ (Några ord till försvar för den „nyaste bibeltheologin“), jossa hän puolusti Beckin raamatullista teologiaa ruotsalaisen tohtori Landgrenin syytöksiä vastaan, jotka johtuivat väärinkäsityksestä. Näiden julkaisujen kautta tuli Beckin raamatullinen teologia tunnetuksi laajemmalle yleisölle. Siihen saakka olivat ainoastaan yksityiset henkilöt tutustuneet siihen Kihlmanin ruotsintamien Beckin saarnojen ja luentojen kautta, jotka käsikirjoituksina kiersivät hänen tuttavapiirinsä keskuudessa, missä ne olivat erittäin mieluista luettavaa.

Samana vuonna julkaisi Ingman kolmannen vihkosen „Kirjoitelmia raamatullis-teologisissa aineissa“, joka sisältää ensiksi: „Luterisen kirkkomme ensimmäinen, alkuperäinen vanhurskauttamisoppi“, jonka otsikkolauseena on: „On enemmän asioita taivaassa ja maan päällä kuin teidän kouluviisautenne voi uneksia“). Ingman sanoo, että kirkon oppi poikkeaa Lutherin ja Melancthonin alkuperäisestä opista, he

1) Shakespeare.

kun yhdistävät vanhurskaaksi-julistamisen uskovan todellisen elämisen kanssa Kristuksessa, jonka kautta ihminen todella vanhurskautetaan. Sitten esittää Ingman: „Raamatullisen uskon taistelusta dogmatismiin ja sen perimätiedon kanssa kirkon piirissä“. Ingman esittää tässä spekulatiivisen teologian suhdetta Raamattuun ja varsinkin Vanhaan Testamenttiin, jonka se on pitänyt vain taruna, vaikka Vanhan ja Uuden Testamentin ilmestys on niin sisällisesti yhdistetty, että toisen hylkäämällä toinenkin hajoaa. Ja viimeiseksi esittää hän: „Uuden Testamentin kasteenopin peruspiirteet“. Kaste on uuden syntymisen peso, sillä Pyhän Hengen voima vaikuttaa sanassa ja vedessä. Kristus vaikuttaa luonnon aineksiin, ja Hän vaikuttaa kasteessa lapsiin, joiden on Jumalan valtakunta. Kasteen kautta ihminen on haudattu kuolemaan. Sitä yhdistystä, joka kasteen kautta syntyy Jumalan ja ihmisen välillä, on kehitettävä, niin että Kristuksen kuoleman voima pääsee voittamaan synnin, ja hänen ylösnousemisensa voima antaa uuden elämän. Jumalan sana, jolla Jumala synnyttää ihmisen uudesti, pääsee sanan kuulon kautta sydämeen itsekohtaista uskoa kasvattamaan. Niinkuin lapsi otettiin vanhan liiton yhteyteen ympärileikkauksen kautta, niin otetaan lapsi uudessa liitossa pyhässä kasteessa kolmiyhteisen Jumalan yhteyteen.

V. 1867 julkaisi Ingman neljännen vihon näitä kirjoitelmia, ja siinä hän edelleen selittää Lutherin oppia vanhurskauttamisesta. Professori Jul. Köstlin esittää teoksessaan „Lutherin teologia“ (Die Theologie Luthers) Lutherin käsityksen vanhurskauttamisesta semmoiseksi, että se yhdistää vanhurskaaksi-julistamisen ja vanhurskaaksi-tekemisen. Tämän perustuksella Ingman laajemmalla esittää Lutherin vanhurskauttamisoppia. Sitten Ingman esittää Jeesusta Kristusta maailman valona ja elämänä. Eräs Ingmanin saarna, joka esittää Matt. 7:21—27, ilmestyi painosta v. 1863, ja v. 1872 julkaisi hän: „Paavalin lähetysskirja roomalaisille“, jossa hän ensin esittää Paavalin elämäkerran ja sitten hänen vanhurskauttamisoppinsa vanhurskaaksi-julistamisesta ja vanhurskaaksi-tekemisestä.

Ingman julkaisi Helsingissä vv. 1868—1877 7 vihkoa „Raamatun selityksiä“ Uuden ja Vanhan Testamentin kirjoista, joka on ensimmäinen suomenkielinen teos eksegetiikan alalla ja jossa hän myös esittää uuden tekstikäännöksen. Hän julkaisi myöskin kolme vihkoa „Raamatullisia tutkistelmia“ (Bibliska betraktelser). Ensimmäinen vihko ilmestyi painosta v. 1868 ja sisältää: „Raamatun pyhä tie elämään“, „Uskollisten vaellus valossa“ ja „Jeesuksen valta antaa synnit anteeksi“. Toinen

vihko ilmestyi v. 1872 ja sisältää: „Jeesuksen taivaan valtakunnan suuri, ääretön armo“ (Luuk. 5:1—11), „Suurimpain syntisten pääsö taivaan valtakuntaan“ (Luuk. 15:1), „Jeesuksen armon valtakunnan pyhä kuri ja totuus“ (Luuk. 16:1—13), „Syn-
 tein anteeksi antamus“ (Jaak. 5:15), „Vanhurskauttaminen yhteydessä täydellisyyteen pyrkimisen kanssa Kristuksessa“ (Es. 53:11; Fil. 3:7—16), „Jeesuksen opetuslasten oikea suhde maailmaan“ (Luuk. 6:35—42), „Herran palvelijana oleminen“ (Room. 14:8,9), „Tehkäämme hyvää niin kauan kuin meillä aikaa on“ (Gal. 6:9,10). Ja kolmas vihko, joka ilmestyi hänen kuolemansa jälkeen marraskuussa 1877, sisältää: „Jeesuksen rauhan työ hiljaisuudessa ja salassa“, „Iankaikkinen kirkkauselämä Kristuksessa“, „Usko ja hyvä omatunto“ ja „Jumalan nimen oikea pyhittäminen“.

Ingmanin kirjoituksissa ei ole sitä ulkonaista ajatuksen selvyyttä, jota nykyaika suosii. Se hämäryys, joka niissä esiintyy, johtuu suureksi osaksi siitä, että muodollinen selvyys, johon ajatusihminen on tottunut, niistä puuttuu. Ei ole siltä kiellettävä, että Ingmanin kirjoituksissa on usein asiallistakin hämäryyttä, kun hänen ajatuksensa liikkuu aatteen piirissä. Joka tahtoo uskonnon alalla syvemmältä vaikuttaa, hänen täytyy puhua sydämen kieltä. Usko on sydämen asia. Ajatuksen ja tahdon tulee toimia omantunnon vaikutuksen alaisina, mutta vaikka

omantunnon toimi on ihmishengen tärkein vaikutus, on tämä koko sivistysalalla syrjäytetty. Se hajanaisuus, mikä kristikunnassa nyt vallitsee ulkonaisen toimen ja henkisen työn aloilla, on ennen kaikkea seuraus siitä, että omantunnon yhdistävä toimi puuttuu. Sentähden astuu tavallisesti uskonnollisellakin alalla meidän eteemme ajatusihmisen järkeilevä toimi, mutta uskonnollisen työn tulee olla sydämen asiana. Sydämellä uskotaan, ja Jumalan silmät katsovat uskoa. Raamattu puhuu sydämen kieltä. On tässä yhteyttäkin, mutta se on asiallinen eikä vain muodollinen. Rakkauden tuli ylhäältä paloi Ingmanin mielessä. Sydämen puheessa tunkeutuu totuus ytimekkäänä kuulijan sydämeen.

Ingman oli eheä luonne. Hän antautui koko henkensä tarmolla aatteen palvelukseen. Hän ei tyytynyt siihen velttouteen ja puolinaisuuteen, mikä ylipäänsä vallitsee kristillisen elämän alalla. Ja kaikki ulkokultaisuus loukkasi häntä syvästi. Itsekohtaisesti tulee kristityn olla tekemisissä elävän Jumalan kanssa. Kun Ingman löysi niin vähän ympäristöstään tällaista elävää kristillisyyttä, sanoi hän olevansa kristitty Diogenes, jonka täytyi sulkeutua itseensä. Hän joutui puhtaasti ihanteellisen mielensä takia yksinäiseksi. Vaikka hänellä oli niin paljon ystäviä ja vaikka hänellä oli niin paljon rakkautta oppilaisiin, ei hänellä ollut monta, jotka häntä oikein ymmärsivät. Hänen henkensä liikkui taivaan valta-

kunnan ylimaailmallisessa piirissä, ja sen taivaallinen elämä oli hänelle todellisuutta. Sentähden valitti hän usein ystävilleen sitä yksinäisyyttä, jota hän tunsi, kun epäkohdat ihmiselämässä niin syvästi loukkasivat häntä. Hän kirjoittaa Martin Wegeliukselle 21 p:nä huhtikuuta 1871 ruotsiksi:

„Ainoastaan osoittaakseni Sinulle rakkauttani kyhään Sinulle muutaman sanan. Kun nuorukaiset J. ovat jättäneet yliopiston, etkä Sinäkään, Martin, tätä nykyä ole täällä läheisyydessäni, ei minulla ole mitään nuorta ja raitista ilmaa ympärilläni. (Sinä tiedät, kuinka paljon rakastan puhtaita nuorukaisia). Yhä edelleen olen yhtä yksinäinen kuin ennen, olen yhä vielä kristitty Diogenes, joka lyhdyllä etsii ihmisiä ja kristityitä, ja kun en niitä löydä, täytyy minun vetäytyä itseeni. Teologisessa ilmassa en viihdy, sillä se tuntuu minusta liiaksi raskaalta; maailman ihmisten piirissä olen muukalainen, niinkuin kristittyjen piirissä. Mutta tämä muukalaisuus ajaa minua yhä enemmän tutustumaan korkeamman maailman todellisuuteen, joka on olemassa yläpuolella tätä syntistä maailmaa.

Halajan syvästi jälleen päästä sabbatilliseen hiljaisuuteeni Snäcksundissa, halajan jälleen katsella Jumalan ihanaa luontoa, rukoillakseni sen äidillisesä helmassa aamurukoukseni luonnon laulajain kanssa.

Enkö saa kesällä jälleen kohdata Sinua huvilasani? Silloin tahdon esitellä Sinulle kristillis-realistisen käsitykseni runoudesta ja taiteesta.

Luennoidessa tällä lukukaudella olen tullut tarkemmin miettimään tätä ainetta. Samoin olen kolosilaiskirjeen kautta saanut syvemmän tiedon sovinto-opista sen yleiseen, kosmilliseen merkitykseen nähdessä.

Ruotsissa on ystäväni maisteri *Bergman* painosta julkaissut kristillisiä esitelmiään (*Kristliga föredrag*), jotka paljon ilahduttavat minua. Siinä kirjassa on paljon ydintä.“

Syvä oli Ingmanin rakkaus niihin ylioppilaihin, joissa hän huomasi mielen puhtautta, ja paljon on hän kilvoitellut esirukouksessa oppilaidensa puolesta. Hänen ihanteellinen luonteensa tulee näkyviin myöskin hänen suhteessaan heihin. Tätä hänen ihanteellisuuttaan todistaa myöskin eräs toinen samalle henkilölle kirjoitettu 13 p:nä tammikuuta 1872 päivätty kirje, jossa tulee ilmi hänen käsityksensä musiikki-taiteesta. Hän kirjoittaa: „Rakastettu ystäväni Martin! Olen jälleen viettänyt rauhallisen ja hiljaisen joulun. Tässä hiljaisuudessa olen usein muistellut Sinua, joka olet kaukana isänmaastasi eroitettuna. Sentähden tahdon tänä Knuutin päivänä, jolloin joulu viettää lähtöpäiväänsä, kirjoittaa Sinulle

muutaman sanan tyydyttääkseni sisäistä haluani saada edes vähän rohkaista taistelevaa sieluasi.

Sinulla, veljeni, on suuri päämäärä edessäsi. Olet myöskin päättänyt taistella saavuttaaksesi sen. Sellainen on jaloa ja soveliasta korkeasukuiselle ihmis-
hengelle. Sillä mitä on tämä elämä ilman ihanteita? Se on silloin vailla kaikkea auringonvaloa ja tulee silloin yhä enemmän harmaaksi ja koleaksi, kaa-
meaksi ja autioksi, niinkuin valitettavasti useimpien elämä on: pimeässä vaellusta ilman matkan suuntaa ja määrää. Tärkeätä on kuitenkin liittää nämä maal-
liset ihanteet yhteen ylimaailmallisen todellisuuden kanssa. Niin yhdistyy tämä aika iäisyyden kanssa, niin häipyä tämä katkelmallinen katoavaisuus maal-
lisissa pyrkimyksissämme yksimielisyyden ja sopu-
soinnun kautta tulevan maailman katoamatto-
man elämän kanssa. Voi sentään, kuinka kor-
kea määrä onkaan kuolemattomalla ihmisellä,
ihmislapsella, joka on luotu Jumalaan, Ju-
mala loppumääränään (Efes. kirje). Mitä on
ihminen, että häntä ajattelit niin? Yhdistä sentäh-
den Sinäkin maallinen sointuoppisi taivaallisen soin-
tuisuuden kanssa, anna taivaallisen elämän jumalal-
lisin voimin ja ihanuuksin tulvia maalliseen soitan-
toosi, silloin soitannolliset ihanteesi eivät koskaan
kalpene, silloin olet oleva ikuinen säveltäjä ja ikui-
sesti omaperäinen; myöskin taivaassa, kun henkesi
on muuttanut tästä tomumajasta, olet oleva säveltäjä,

mutta silloin korkeammassa sävelasteikossa. Kuinka eloisat ja ylönpalttiset mahtavatkaan taivaiset sävellet olla? Uskon aivan varmasti taivaassa olevan soitantoa, samoin kuin uskon siellä olevan mitä todellisinta runoutta. Ja samoin uskot Sinäkin sisäisen ihmisesi korkeimman kaipauksen mukaan. Anna sentähden taivaallisen Isän pyhällä kasvatuksellaan johdattaa Sinua sillä soitannollisella elämänuralla, jonka olet itsellesi valinnut. Luo usein katseesi ylös Hänen puoleensa ja etsi tältä laupeuden Isältä rohkeutta ja toivoa sillä tiellä, jonka olet hänen nimesään valinnut. Silloin ei alakuloisuus eikä epätoivo ole Sinua koskaan maahan asti masentava, vaan lapsellisesti, luottavaisesti olet taisteleva loppuun asti tässä synnin maailmassa. Huomaat siis, etten kuulu niiden joukkoon, jotka haluavat vaimentaa soitannon haluasi; tahtoisin vain saada sen puhdistetuksi ja pyhitetyksi. Rikas lahjain jakaja on omistava monenlaisia palvelijoita. —

Myöskin minun oli hauska kuulla sitä musiikin kuvausta Tuomaskappelissa, jonka annoit vanhemmillesi Siinä tilaisuudessa näyt saaneen korkeamman varmuuden tulevasta kutsumuksestasi. Sinä varmaankin silloin sait tuntea tuulahduksen yläilmoista. Sinun täytyy lahjoinesi tulla vedetyksi taivaan puoleen sillä tavoin; toinen tulee sinne vedetyksi ainoastaan taivaallisen sanan, jumalallisen ajatuksen kautta, joka on sanoin tulkittu. Mutta päämäärä on

kuitenkin kaikille sama. Kaikki kerran kokoontuvat siihen suureen juhlahuoneeseen. — — —

Uskollinen ystäväsi ja veljesi

A. W. Ingman“.

Ingmanin ihanteellinen luonne oli syvästi kiintynyt kristinuskon korkeaan, ylimaailmalliseen elämäpiiriin, mutta hän oli tietoinen sen aikakauden kehitystasteen luonteesta, jossa elämme, ja teroitti usein oppilailleen, että heidän tuli oppia tuntemaan sitä aikaa, jossa elivät. Kristinuskon korkeat aatteet eivät täydellisesti toteudu ennenkuin Kristus tulee. Meidän täytyy kilvoitellessamme Jumalan panemien tehtävien puolesta olla tietoisia siitä, että lähinnä oleva tulevaisuus vielä synkistyy. Mutta tulevassa Kristuksessa koittaa päivä. Pimeyden valta kasvaa yhä. Jumalankieltäminen ympäröi meitä yhä räikeämissä muodoissa. Herra sanoo: „Kun Ihmisen Poika tulee, löytäneekö Hän uskoa maan päällä?“ Mitä ihanteellisempi ihmisen mieli on, mitä korkeampi Kristuksen kuvan kaltaiseksi muodostuminen on, sitä tarpeellisempi on kiinnipitäminen Raamatun ilmestyksestä viimeisiin aikoihin nähden. Kilvoittelevan täytyy oppia uskossa katselemaan sitä Kristusta, joka kärsi ristin, piti pilkan halpana ja istuu Jumalan valtaistuimen oikealla puolella. Ingman oli aivan selvillä tässä kohden. Hän kehoitti oppilaitaan tekemään rohkealla mielellä työtä, tyytymään nykyisiin

heikkoihin tuloksiin ja turvaamaan tulevaan Herraan. Ne loistavat tuulentuvat, joita usea tieteilijä rakenteli, eivät häntä lumonneet. Kärsimisen kautta kävi hänellekin tie kunniaan. Mutta varma oli hänelle Herran tuleminen, ja hän lausui usein ihmettelynsä siitä, että Jumala niin kauan kärsi sitä hoi-pertelevaa, sairaalloista kristillisyyttä, mikä nykyai-kana vallitsee. Miksi ei Herra tule rakentamaan val-takuntaansa kirkkaudessa, huudahti hän usein.

Suuri on Jumala. Hänen on kaikki voima, ja pyhä on hänen sanansa. Ihmiset kiittävät voimatekojaan, inhimillistä suuruutta he jumaloivat, mutta Jumalan kaikkivalta kätkeytyy ihmispuuhiin. Jumalan voima ja Jumalan sana vievät meidät perille, kun niihin tur-vaamme. Mutta ihminen ei voi yhtäkkiä päästä Ju-malan voimatöitä tuntemaan. Luonnon piirissä kes-kittyy kasvin mehu nuppuihin, ja kaikki kehitys läh-tee siemenestä. Ingman teroitti usein oppilailleen, että heidän tulee totuuden siemeniä kätkeä sydä-meensä ja suojella niitä turmeltumasta, niin että Ju-malan voima vähitellen niiden kautta pääsisi hallit-semaan sydäntä. Nuoret eivät koskaan pääse totuu-den tuntoon, jos eivät ota vaaria Jumalan kasvatus-säännöistä. Joka vain ajatuksellaan tahtoo laajalti to-tuuden piiriä tuntea eikä elämässään valvo kuuliai-suutta omalletunnolle, hän ei koskaan kotiudu totuu-den piiriin. Kun totuus — sanoi hän luennoissaan — tekee vaikutuksen sydämeen, niin kätkekää se, aja-

telkaa sitä. Pitäkää kalliina se hengen nappu, jossa on iankaikkisuuden voima ja joka kasvaa kauniiksi kasviksi, kun vain sitä hoidatte. Totuuden perusteita painoi hän luennoissaan oppilaidensa sydämiin, ja ne tekivät hedelmänsä aikanaan. Ylimalkaisella, laajakantoisella lukemisella ei ole paljon hyötyä, sillä se haihtuu pian. Tieteen piiri on kirjava. Paljon pukeutuu totuuden vaippaan, vaikka se vain on puolitotta tai väärää. Joka tahtoo luonteeksi kehittyä, hän ei saa itsekohtaisesti omistaa kaikkea, minkä lukee. Meidän täytyy käsittää tehtävämme siten, että lukuaikoina omistamme vain historiallisesti sen, minkä luenne. Mutta henkemme vasituiseksi omaisuudeksi omistamme vain sen, minkä Jumalan Henki totuudeksi todistaa. Tämä sääntö on hyvin tärkeä. Ihminen, joka kaikkea uskoo, minkä lukee, joutuu vararikkoon todelliseen luonteeseen nähden. Ingman teroitti usein tätä sääntöä oppilailleen.

Kun Ingman v. 1862 määrättiin hoitamaan eksegeetiikan professorin virkaa, asui hän neulaseppä Böökin talossa toisessa kerroksessa Ison Roobertinkadun varrella. Sinne kokoontui paljon kansaa ympäristöstä, jolle Ingman usein piti raamatunselityksiä. Suurenpuoleinen huone, jossa oli monta kymmentä penkkiä, oli aivan täynnä kuulijoita. Ingman jatkoi siellä maalaispapin tointa, pitäen aina mielellään raamatunselityksiä, mutta sieltä muutettuaan aiheuttivat asuntosuhteet sen, ettei hän voinut näitä raama-

tunselityksiä pitää kansalle kodissaan. Sivistyneitä tuli aina häntä kuulemaan. Ingmanin parhaita ystäviä tänä aikana oli *Constance Claesson*, joka oli hänen hengenheimolaisensa. Hänkin oli yksinäinen, sillä hän eli taivaan valtakunnan piirissä. Lahjakkaana, tunnollisena, ajattelevana puhui hän usein Ingmanin kanssa elämän korkeimmista kysymyksistä. Nuorena oli hän seurannut isäänsä, joka oli merikapteeni, ja silloin tutustunut erääseen amerikalaiseen, joka oli häneen kiintynyt. Tämä meni naimisiin, mutta leskimieheksi tultuaan kosi hän *Constancea*, jota ei ollut moneen vuoteen nähnyt. Häät vietettiin Amerikassa, ja *Constance* joutui elämään aivan uusissa oloissa, jotka tuottivat hänelle paljon kärsimyksiä. Ingman kirjoitti hänelle, ja hän kirjoitti Ingmanille syvämietteisiä kirjeitä, jotka henkivät samaa iäisyysikävää, joka Ingmanillakin oli. Ingmanin muista tämänaikuisista ystävistä mainittakoon rovasti, sittemmin piispaksi nimitetty *Johan Viktor Johnsson*, jonka kanssa hän paljon seurusteli tämän ollessa Helsingissä. *Johnsson* oli syvä Raamatun tuntija, hurskas ja elämän koulussa paljon kokenut, jonka varhainen kuolema oli suuri tappio kirkollemme. Professori *Mathias Akiander*, joka auttoi Ingmania raamatunkäännöksissä ja joka usein ehtoisin istui hänen luonaan keinutuolissa puhellen hänen kanssaan teologisista kysymyksistä, kuului myöskin hänen ystäväpiiriinsä. Hän kirjoitti Suo-

men uskonnollisista liikkeistä ja sai paljon tietoja Ingmanilta.

Lapsistaan oli Ingmanilla paljon iloa. Vanhin tytär *Junia* tuli Helsingin käsityökoulun johtajattareksi, josta toimesta erosi keväällä v. 1911. *Anna* valmistui musiikin opettajaksi, jona hän toimi monet vuosikymmenet pääkaupungissa kuolemaansa asti v. 1917. *Lina* tuli läpikäytyään Tammisaaren naisseminaarin opettajattareksi Helsingin suomalaiseen tyttökouluun, josta toimesta hän erosi keväällä 1916, toimien edelleen tuntiopettajana samassa koulussa. Nuorin tytär *Aina* antautui hänkin opettajauralle, antaen ensin yksityisopetusta ja toimien sitten vuosikymmenien kuluessa Helsingissä suomalaisessa valmistavassa koulussa, jossa toimessa vieläkin on. Kodissaan oli Ingman hellä ja armas isä. Hän kertoi usein perheelleen kokemuksiaan yliopiston piiristä, niin että he tutustuivat niihin oloihin, joissa hän työskenteli. Aina oli hänellä lämmin sana sanottavana kodin jäsenille, ja harva oli se päivä, jona ei useita vieraita käynyt Ingmanin luona. Hänen rakastava olentonsa veti puoleensa pappeja ja varsinkin ylioppilaita, ja tavallisesti sai hän itse puhua. Uskonnon syviä kysymyksiä esitti hän vierailleen ja kertoi niitä kokemuksia, joita oli niin paljon elämässään saanut. Hauska oli aina oleskelu Ingmanin huoneessa. Hän istui piippusuussa, ja se sammui alituisen, kun hän vilkkaasti

puheli, ja uudestaan oli se sytytettävä. Runsaasti oli tupakansavua kamarissa, mutta siitä eivät vieraat paljon tietäneet, kun isännän lämmin keskustelu piti mielet vireillä. Mutta milloin Ingmanilla ei ollut vieraita, oli hän lukutoimessa. Aina oli hänellä teellistä tehtävää, aina jotakin kirjoitettavaa. Tämä alituinen toimi teki hänet hajamieliseksi ja heikensi hänen terveyttään. Sydän kärsi monista huolista ja toimista.

Kesät hän vietti perheineen maalla. V. 1869 osti hän Snäcksundin huvilan, joka sijaitsee Tammisaaren läheisyydessä ja jota aava meri kolmelta puolen ympäröi. Ingmanilla oli tästä huvilasta paljon iloa. V. 1876 hän kuitenkin sen möi ja asui viimeisen kesän Ruovedellä Storminiemellä, joka oli vastapäätä kirkkoa, ja hän saarnasi useimpina pyhinä sinä kesänä, sanoen seurakunnan papeille: Tänä kesänä saatte olla virkavapaat saarnoista, minä saarnaan. Storminiemeltä kävi hän tervehtimässä rovasti Durchmania, joka oli sokea. Kerran syntyi pappilassa kiivas keskustelu Suomen kansan tulevaisuudesta. Maisteri Waldemar Churberg ja muut nuoret vieraat esittivät ihastuksella Suomen kansan valoisaa tulevaisuutta, kun kansa oli tuleva kansakoulun kautta sivistyneeksi, ja kaikki tulisivat herroiksi. Ingman vastasi murheellisena, että Suomen talonpoikaissäätö oli kansan paras turva, että paras koulu Suomen kansan lapsille oli isän ja äidin polvi, jolla lapsi oppi tun-

temaan ja rakastamaan esi-isien Jumalaa. Kun äiti kehrää ja lapsi istuu vieressä aapiskirjansa kanssa oppiakseen lukemaan, on tämä paras koulu. Lapsi tulee lähemmäksi vanhempiaan ja saa kunnioitusta heitä kohtaan. Sitä koulua ei mikään muu koulu voi korvata. Jos kansakoulu tekee kaikki herroiksi, katoaa meiltä talonpoikaissäät, ja kaikki runous haihtuu pois kansasta, hän sanoi. Alakuloisena palasi Ingman pappilasta ja kävi muutaman päivän koluttua vierailulla Bakkan talossa, jossa maisteri Churberg asui, ja puhui vielä hänen kanssaan tästä asiasta. Churberg pyysi anteeksi, että oli loukannut isällisen ystävänsä mieltä. He sanoivat toisilleen ystävälliset jäähyväiset, ja se oli viimeinen kerta, jolloin Churberg kohtasi Ingmanin. Niinkuin jo on mainittu, aikoi Ingman lähteä Ruotsiin sinä syksynä ja lähti sentähden aikaisemmin Ruovedeltä Helsinkiin, mutta matkalla tuli hän pahoinvoivaksi, mikä kyllä meni ohi, mutta se oli lopun alkua. Hän kammoi luontaisen tunteen alaisena kuolemaa elämän hävittäjänä. Tästä aiheesta kirjoitti hän muutamia vuosia aikaisemmin eräälle ystävälleen:

„Kuinka vakava onkaan synnin tähden ihmisen siirtyminen iankaikkisuuteen! Terveysten päivinä on kyllä helppo tehdä hengellisiä mietelmiä, mutta kun tulee kysymykseen todellinen kärsimys, ja kun ihmisen todella on siirtyminen iankaikkisuuden piiriin kuoleman pimeyden kautta, joka levittää synkeyt-

tään Jumalan kasvojen edessä paljastetun syntisen ja saastaisen sielun yli, silloin vasta uskon työ todella tulee kysymykseen. Ja perustuksen ja pohjan saaminen silloin kuolemattomalle sielulleen näkymättömissä maailmassa välittäjän Jeesusken Kristuksen kautta ei ole niin helppo asia kuin kirjaimellinen oikeaoppineisuus luulee. Ei, silloin juuri kohtaa meitä ahdas portti. Mutta tällä tien tekee ihminen kuitenkin tuttavuutta ihmeellisen, lihalle ja verelle kätkeytyneen taivaallisen Isän kanssa“.

Ingmanilla oli tapana joka viikko pitää raamatunselityksiä kotonaan. Syyskuun 5 p:nä 1877 oli kymmenkunta henkeä kokoontunut hänen asuntoonsa. Ensiksi veisattiin virsi, ja sitten Ingman luki tekstinä Luuk. 17:11—19, jossa puhutaan kymmenestä spitalisesta. Luettuaan sen hän nousi vielä, sulki eteiseen vievän oven ja alkoi selittää tekstiä. Mutta puhuttuaan parin minuutin ajan hän äkkiä laski kirjan kädestään pöydälle sanoen, että hänellä oli kummallinen hengenahdistus. Samassa hän meni tajuttomaksi, tajuihinsa enää tulematta. Lääkärit, jotka heti kutsuttiin taloon, totesivat hänen kuolleen sydämenhalvaukseen. Hän oli eläissään rukoillut Jumalalta, että hän vapautuisi kovasta kuolemankamppauksesta, ja että hänen henkensä saisi vaivatta siirtyä Isän kotiin, ikäänkuin siirrytään kynnyksen yli toisesta huoneesta toiseen, ja Jumala kuuli hänen rukouksensa. Hetki tuntui läsnäolevista juhlahet-

keltä, sillä iäisyyden tunne heidät valtasi. Herra kutsui uskollisen palvelijansa välittömästi tästä elämästä luoksensa.

Ingmanin oli ollut määrä saarnata joku päivä myöhemmin yliopiston avajaisissa. Saarna oli jo valmiiksi kirjoitettu, ja minä luin sen siinä tilaisuudessa. Kun kirkko jo oli täynnä väkeä, lensi kyyhkynen ennen jumalanpalveluksen alkua kirkkoon, istuutui professorien penkin selkänojalle, lentäen sieltä hetken kuluttua saarnatuoliin ja viimein alttaritaulun yläreunalle, missä se sitten istui liikkumatta koko jumalanpalveluksen ajan. Tämä tuntui läsnäolijoista ikäänkuin vainajan tervehdykseltä, miehen, joka rauhan evankeliumin palvelijana oli toiminut kansansa keskuudessa. Minä toimitin ruumiinsiunauksen ja rehtori Kihlman puhui vaikuttavasti hänen haudallaan uskosta.

Raskas oli kuolonsanoma kansalle niillä tienoin, joissa Ingman oli pappina vaikuttanut. Monessa Suomen majassa vuoti kyyneleitä noina päivinä. Seitsemäntoista vuoden vaiheilla oli Ingman tehnyt siunausrikasta työtä Suomen seurakunnissa ja viisitoista vuotta väsymättömällä ututteruudella yliopistossa, jonka jumaluusopillinen tiedekunta suuresti kaipasi oppinutta työntekijää, lempeää, kaikki alttiiksi antavaa opettajaa, ja moni hätääntynyt nuorukainen muisteli haikealla mielellä isällistä ystäväänsä.

John Bunyan:

Ylenpalttinen armo

Tekijä kertoo siinä kääntymisensä historian ja ne suuret taistelut, joita hänellä oli ennenkuin hän saavutti pysyvää rauhan. Erinomaisen opettava teos kaikille, jotka tulevat kiusattujen sielujen kanssa tekemisiin.

Toinen painos. 225 sivua.

Hinta 18 mk., sid. 25 mk.

Suomen Lähetyssseura, Helsinki.

Hinta 15 mk.